

FFI-rapport 2016/00014

Fra sesjonsplikt til verneplikt for kvinner – motivasjon og seleksjon på sesjon del 1 for årskullene 1992–1997

Petter Kristian Køber

Fra sesjonsplikt til verneplikt for kvinner
– motivasjon og seleksjon på sesjon del 1 for årskullene 1992–1997

Petter Kristian Køber

Forsvarets forskningsinstitutt (FFI)

22. februar 2016

FFI-rapport 2016/00014

1351

P: ISBN 978-82-464-2684-6

E: ISBN 978-82-464-2685-3

Emneord

Førstegangstjeneste

Allmenn verneplikt

Kvinner i Forsvaret

Statistikk

Godkjent av

Kari Røren Strand

Fung. forskningsleder

Espen Berg-Knutsen

Forskningssjef

Espen Skjelland

Avdelingssjef

Sammendrag

FFI-prosjektet *Forskning på årskull* skal bidra til å identifisere målrettede tiltak som motiverer kvinner og menn til tjeneste i Forsvaret. Én av aktivitetene i dette prosjektet er å analysere data fra sesjon og førstegangstjeneste. I denne rapporten analyserer vi spørsmål og svar fra sesjon del 1 og seleksjon til sesjon del 2 fra den todelte sesjonsordningen ble innført for 1992-kullet høsten 2010 frem til og med 1997-kullet gjennomførte sesjon del 1 i 2015. 1992-kullet var det første årskullet med sesjonsplikt for kvinner, mens 1997-kullet var det første årskullet med allmenn verneplikt for kvinner.

Analysen viser at det har vært en økt motivasjon for tjeneste i Forsvaret blant kvinner etter at allmenn verneplikt ble innført. Mens 17 % av kvinnene i 1996-kullet oppga at de ønsket tjeneste i Forsvaret på sesjon del 1, var det tilsvarende tallet for 1997-kullet 24 %. Analysen viser også en noe økt motivasjon blant menn fra 43 % i 1996-kullet til 47 % i 1997-kullet.

For øvrig ser vi at de som er motivert for tjeneste i Forsvaret, stort sett har de samme særtrekkene som i tidligere årskull. De motiverte trener mer og er i bedre fysisk form enn andre ungdommer, og dette er en statistisk sammenheng som har blitt forsterket i løpet av perioden. Kvinner som ønsker tjeneste i Forsvaret, har dermed mer til felles med menn enn med andre kvinner når det gjelder fysisk aktivitet. Videre har de motiverte ungdommene gode karakterer, og karaktersnittet er stort sett noe høyere enn blant ungdommer ellers.

Det er en høyere andel menn enn kvinner som selekteres til sesjon del 2, men forskjellen har blitt gradvis mindre i løpet av perioden. I 1997-kullet er det 22 % av kvinnene og 27 % av mennene som selekteres etter første gangs gjennomføring av sesjon del 1. I tillegg er det henholdsvis 8 % og 22 % som får utsettelse på sesjon del 1.

Videre viser analysen i denne rapporten at de selekterte har mange av de samme særtrekkene som de motiverte, men i enda sterkere grad. De selekterte trener mer og rapporterer bedre fysisk form enn årskullet som helhet, og det er liten forskjell mellom selekterte kvinner og selekterte menn. De selekterte ungdommene har også i gjennomsnitt bedre skolekarakterer enn øvrige ungdommer, og forskjellen mellom kvinner og menn er også noe mindre blant de selekterte.

Sesjon del 1 for 1997-kullet er den første muligheten til å vurdere mulige effekter av allmenn verneplikt for kvinner. Årene med sesjonsplikt for kvinner har vist oss at selv om det har vært en kraftig økning i antallet kvinner som har møtt til sesjon del 2, har det kun vært en moderat økning i andelen kvinner i førstegangstjeneste. Når kvinner ikke lenger har muligheten til å takke nei til tjeneste eller trekke seg fra et tilbud om tjeneste de har akseptert, må vi forvente en viss økning i kvinneandelen i førstegangstjeneste fremover.

English summary

One of the main tasks of the FFI-project *Cohort Research* is to identify measures which motivate men and women to serve in the Norwegian Armed Forces. One activity is to analyze data from the selection process to the compulsory military service.

Since 2010 the selection process to the military service is divided into two parts. The first part, *sesjon del 1*, is an online form that all 17-year olds have to complete. A selection of candidates then have to attend the second part, *sesjon del 2*, which involves medical and other tests and an interview with an officer. It is compulsory for both men and women to take part in the selection process, but up until 2015 only men have been subject to a conscription duty.

In this report we analyze the answers to *sesjon del 1* and the selection to *sesjon del 2*. The analysis period is the first six years with a two-part selection process and compulsory participation of women. The last year in the period includes the annual age cohort 1997, in which both men and women are subject to a conscription duty.

The analysis shows an increase in the percentage of women motivated for the military service after the conscription duty was introduced. While 17 % of the women born in 1996 were motivated for the military service, the percentage was 24 among women born in 1997. The analysis also shows a slight increase in motivation among men, from 43 % for men born in 1996 to 47 % for men born in 1997.

Men and women who are motivated for the basic military service have a higher level of physical activity than other men and women, and this correlation has been strengthened throughout the period. They also have slightly better grades.

A higher percentage of men than women are selected to *sesjon del 2*, but the difference has decreased throughout the period. For those born in 1997, 22 % of men and 27 % of women were selected for *sesjon del 2* the first year. In addition, 8 % of men and 22 % of women are required to repeat *sesjon del 1* the following year.

Those selected for *sesjon del 2* have many of the same characteristics as those who are motivated for the military service, with a higher level of physical activity and better grades compared to their peers.

Sesjon del 1 for those born in 1997 is the first opportunity to assess possible effects of conscription duty for women. We expect a somewhat higher percentage of women completing the basic military service, now that it is not possible for women to refuse the basic military service or to withdraw from the basic military service once they have accepted the offer.

Innhold

1	Innledning	7
1.1	Datagrunnlag	8
1.2	Innhold og målgruppe	8
2	Sesjon del 1	9
2.1	Motivasjon og egnethet	10
2.2	Utdanning i Forsvaret og motivasjon	15
2.3	Geografisk tilhørighet og motivasjon	16
2.4	Fysisk aktivitet og motivasjon	18
2.5	Karakterer og motivasjon	20
2.6	Endringer i spørreskjemaet	20
3	Seleksjon til sesjon del 2	21
3.1	Resultatet av preseleksjonen	21
3.2	Sammenhenger mellom seleksjon og svar	25
3.2.1	Motivasjon og seleksjon	25
3.2.2	Utdanning i Forsvaret og seleksjon	28
3.2.3	Geografisk tilhørighet og seleksjon	28
3.2.4	Fysisk aktivitet og seleksjon	29
3.2.5	Karakterer og seleksjon	30
4	Oppsummering og konklusjon	30
4.1	Oppsummering og vurdering av resultatene	30
4.2	Konsekvenser for kvinneandelen i førstegangstjeneste	34
4.3	Videre arbeid	36
	Referanser	38

1 Innledning

Sesjonsplikt for kvinner ble innført fra 2009,¹ som ett av flere tiltak de senere årene for å øke rekrutteringen av kvinner til Forsvaret, og dermed øke kvinneandelen.² Den ble innført sammen med en ny todelt sesjonsordning. Alle norske ungdommer må fylle ut en elektronisk egen-erklæring, sesjon del 1, mens rundt en tredel av kullet kalles inn til testing, klassifisering og eventuelt fordeling til tjeneste, sesjon del 2. Sesjonsplikten gjelder for kvinner født 1992 eller senere. De første kvinnene med sesjonsplikt startet i førstegangstjeneste sommeren 2011.

Fra 2015 ble det innført allmenn verneplikt for alle kvinner født i 1997 eller senere,³ og det første årskullet som er omfattet av lovendringen, gjennomførte sesjon del 1 i januar 2015. De første kvinnene med verneplikt vil møte til førstegangstjeneste sommeren 2016.

Denne rapporten er skrevet som en del av FFI-prosjektet *Forskning på årskull*, som ble opprettet i 2008 som et tiltak i Forsvarsdepartementets (FD) satsning på økt mangfold i Forsvaret.⁴ Én av aktivitetene i dette prosjektet er å analysere sesjonsdata, og med innføringen av allmenn verneplikt for kvinner har dette arbeidet fått ny aktualitet. Formålet er å øke kunnskapen om ungdommers holdninger til tjeneste i Forsvaret, og om hvem som fullfører og hvem som faller fra i førstegangstjenesten. Dette vil utgjøre et nødvendig grunnlag for å kunne identifisere nye tiltak for å styrke rekrutteringen til Forsvaret og for å studere effekter av tiltak som tidligere har blitt iverksatt. Noen mulige tiltak for å øke kvinneandelen i Forsvaret skisseres i en FFI-rapport fra 2012.⁵

I denne rapporten analyserer vi data fra de seks første årskullene (1992–1997) som har gjennomført sesjon del 1. Følgende problemstillinger behandles:

- Hvem ønsker tjeneste i Forsvaret, og i hvilken grad har dette endret seg i løpet av perioden?
- Hvem velges videre til sesjon del 2, og i hvilken grad har dette endret seg i løpet av perioden?

I analysen blir det rettet ekstra oppmerksomhet mot det siste årskullet i perioden, fordi det også er det første årskullet med allmenn verneplikt for både kvinner og menn. Sesjon del 1 for 1997-

¹ Forsvarsdepartementet (2008), *Om lov om endringer i lov 17. juli 1953 nr. 29 om verneplikt (videreutvikling av sesjonsordningen og innføring av sesjonsplikt for kvinner)*, Ot.prp. nr. 41 (2008–2009).

² Forsvarsdepartementet (2007), *Økt rekruttering av kvinner til Forsvaret*, Stortingsmelding nr. 36 (2006–2007).

³ Forsvarsdepartementet (2014), *Endringer i vernepliktsloven og heimevernloven (allmenn verneplikt – verneplikt for kvinner)*, Prop. 122 L (2013–2014).

⁴ Steder, F. B., Hellum, N. og Skutlaberg, K. (2009), *Forskning på årskull fra sesjon og framover – kjønn, ledelse og rekruttering til Forsvaret*, FFI-rapport 2009/01335.

⁵ Steder, F. B. og Fauske, M. F. (2012), *Tiltak for å øke kvinneandelen i Forsvaret*, FFI-rapport 2012/00903.

kullet er dermed den første muligheten til å vurdere mulige effekter av allmenn verneplikt for kvinner. I tidligere rapporter har vi analysert data fra sesjon del 1 for de fire første årskullene med sesjonsplikt for kvinner⁶ og analysert seleksjon, gjennomføring og frafall i førstegangstjenesten etter innføringen av todelt sesjonsordning.⁷

Vernepliktsutvalget la frem sin anbefaling om en fremtidig vernepliktsordning i oktober 2015.⁸ Utvalget anbefaler en videreføring av dagens sesjonsordning, men foreslår at et økt antall sesjonspliktige kalles inn til sesjon del 2 sammenlignet med i dag. Utvalget fremholder likevel at det er Forsvarets behov som skal være styrende for antallet som kalles inn til førstegangstjeneste, og dette faller i tråd med anbefalingen fra Ekspertgruppen for forsvaret av Norge⁹ og med Forsvarssjefens fagmilitære råd (FMR)¹⁰. Forsvarets personell- og vernepliktssenter (FPVS) har gjennomført en evaluering¹¹ av sesjonsordningen, slik Kompetansemeldingen¹² la opp til, og anbefaler å videreføre hovedprinsippene i ordningen, men med enkelte justeringer. Alt i alt er det dermed ingen grunn til å vente seg *store* endringer fra dagens praktisering av sesjon og førstegangstjeneste de nærmeste årene.

1.1 Datagrunnlag

Analysene i denne rapporten baserer seg hovedsakelig på data fra sesjon del 1 fra den todelt sesjonsordningen ble innført for 1992-kullet i 2009, frem til og med det første kullet med allmenn verneplikt gjennomførte sesjon del 1 i 2015. Datasettet omfatter både spørsmål og svar avgitt på sesjon del 1 samt resultatet av seleksjonen til sesjon del 2. FFI har mottatt dataene fra Forsvarets personell- og vernepliktssenter (FPVS). Dataene er konvertert fra tekstformat og lagt inn i statistikkverktøyet SPSS, hvor dataanalysen er gjennomført. Datasettene inneholder ikke informasjon som gjør at enkeltpersoner kan identifiseres. Resultatene og analysene er publisert etter avtale med FPVS og Sjefpsykologen for Forsvaret.

1.2 Innhold og målgruppe

I kapittel 2 analyserer vi svarene som er avgitt på sesjon del 1, og undersøker hvem som ønsker tjeneste i Forsvaret. I kapittel 3 analyserer vi seleksjonen til sesjon del 2 og undersøker hvem som velges videre til sesjon del 2. I kapittel 4 oppsummerer vi analysen og reflekterer over mulige konsekvenser for kvinneandelen i førstegangstjeneste fremover.

⁶ Fauske, M. F. (2011), “Jeg vil inn i Forsvaret – hvem er jeg?” – en kvantitativ studie, FFI-rapport 2011/01204; Fauske, M. F. (2012), *Analyse av data fra Sesjon del 1 i 2011*, FFI-rapport 2012/00706; Køber, P. K. og Strand K. R. (2013), *Første møte med Forsvaret – en kvantitativ analyse av data fra sesjon i 2012*, FFI-rapport 2013/01850.

⁷ Køber, P. K. (2015), *Velger Forsvaret de rette ungdommene? – analyse av seleksjon, gjennomføring og frafall i førstegangstjeneste 2010–2014*, FFI-rapport 2014/02174.

⁸ Vernepliktsutvalget (2015), *En fremtidig vernepliktsordning*, Anbefaling fra Vernepliktsutvalget 2015, <http://www.vernepliktsutvalget.no>.

⁹ Ekspertgruppen for forsvaret av Norge (2015), *Et felles løft*, <http://forsvaretavnorge.regjeringen.no>.

¹⁰ Forsvarssjefen (2015), *Et forsvar i endring*, Forsvarssjefens fagmilitære råd (2014–2015).

¹¹ Forsvaret (2014), *Evaluering av sesjonsordningen 2014*.

¹² Forsvarsdepartementet (2013), *Kompetanse for en ny tid*, Melding til Stortinget 14 (2012–2013).

Målgruppen for rapporten er alle som arbeider med rekruttering og seleksjon til førstegangstjeneste spesielt eller Forsvaret generelt.

2 Sesjon del 1

Sesjon del 1 er et elektronisk egenmeldingsskjema som alle norske ungdommer er pliktige til å besvare. Skjemaet består av rundt 50 spørsmål om helse, fysisk form, motivasjon, sosialt liv, hobbyer og annet.

Sesjon del 1 gjennomføres som regel i løpet av høsten det året de sesjonspliktige fyller 17 år.¹³ Ungdommer som oppgir at de er i et fireårig skoleløp, vil kunne få utsettelse på sesjon del 1. Det vil si at de fyller ut sesjon del 1 på nytt det påfølgende året, men i en forenklet utgave. Alle analysene i dette kapittelet gjelder imidlertid første gangs gjennomføring av sesjon del 1. Det vil si at årskull 1992 omfatter kun svar avgitt i 2009, årskull 1993 omfatter kun svar avgitt i 2010, og så videre.

Tabell 2.1 viser at det hvert år er i underkant av 30 000 kvinner og i overkant av 30 000 menn som besvarer sesjon del 1 for første gang, noe som utgjør en stor andel av de sesjonspliktige.¹⁴ Svarene avgitt av 1992- og 1993-kullet har tidligere blitt analysert av Fauske (2011), 1994-kullet av Fauske (2012) og 1995-kullet av Køber og Strand (2013). I dette kapittelet analyser vi svar på sesjon del 1 for alle årskullene i perioden og ser på endringer over tid.

	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Kvinner	28 788	28 445	28 304	28 612	29 277	29 181
Menn	30 875	30 538	30 062	31 056	31 326	30 790

Tabell 2.1 Antall kvinner og menn som har besvart sesjon del 1 første gang, fordelt på årskull.

Som spørreundersøkelse er sesjon del 1 helt unik ved at man henvender seg til alle ungdommer og samtidig har et svært lavt frafall fordi det er obligatorisk å svare. Dette gir et meget godt data-grunnlag for analyse, og vi kan forutsette at alle observerte resultater gjelder for årskullet som helhet.

Hovedhensikten med sesjon del 1 er å selektere de beste kandidatene til videre vurdering i sesjon del 2, hvor de eventuelt selekteres videre til førstegangstjeneste og/eller utdanning ved en av Forsvarets skoler. Basert på de erfaringene som FPVS har gjort seg – særlig i løpet av de første årene etter at ordningen ble innført – har det blitt gjort en del endringer i spørsmålsformuleringer, svaralternativer og rekkefølge i skjemaet fra år til år. Dette er noe man må ta hensyn til når man

¹³ Sesjon del 1 for 1997-kullet ble av ulike årsaker gjennomført først i januar 2015.

¹⁴ Svarprosenten for de fem første årskullene var i gjennomsnitt på rundt 96 %, ifølge Forsvaret (2014).

vrderer utviklingen i motivasjon og annet over tid. Viktige endringer vil bli kommentert der det er relevant for analysen, og konsekvenser av disse endringene diskuteres kort i kapittel 2.6.

Mellom 1996- og 1997-kullet, altså da allmenn verneplikt for kvinner ble innført, var det kun marginale endringer i skjemaet. Når vi ser på endringer som *kan* være knyttet til innføringen av allmenn verneplikt, er det derfor disse to årskullene vi sammenligner. Vi kan imidlertid ikke ta for gitt at 1996-kullet er representativt for *alle* årskullene før innføringen av allmenn verneplikt, og vi velger derfor å tolke resultatene med forsiktighet.

2.1 Motivasjon og egnethet

I sesjon del 1 blir de sesjonspliktige bedt om på angi om de ønsker tjeneste i Forsvaret eller ikke, og fra og med 1996-kullet har de også muligheten til å angi om de er usikre.

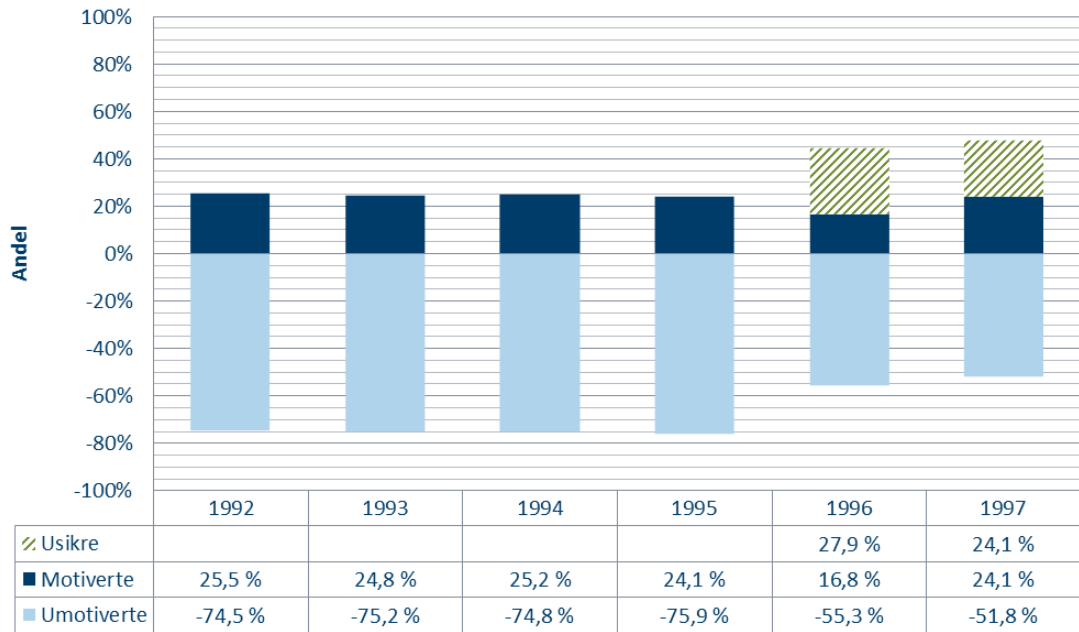
Motivasjon

De sesjonspliktige blir bedt om å ta stilling til påstanden “Jeg ønsker tjeneste i Forsvaret”¹⁵ ved hjelp av svaralternativene “stemmer bra”, “stemmer ganske bra”, “stemmer ganske dårlig” og “stemmer ikke i det hele tatt”. Vi sier at de er *motivert for tjeneste* hvis de har benyttet ett av de to første svaralternativene, mens vi sier at de er *umotivert for tjeneste* hvis de har benyttet ett av de to siste svaralternativene.

Fra og med 1996-kullet er det også innført et “vet ikke”-alternativ på dette spørsmålet. Vi sier at de som har svart “vet ikke” på dette spørsmålet, er *usikre* på om de ønsker tjeneste.

Figur 2.1. viser at andelen kvinner som svarer at de ønsker tjeneste i Forsvaret, har ligget på 24–26 % gjennom perioden, med unntak av for 1996-kullet, da det bare var 17 % av kvinnene som svarte at de var motiverte. I 1996-kullet var det i tillegg 28 % av kvinnene som var usikre på om de ønsket tjeneste. Tilsvarende tall for 1997-kullet er 24 %. Vi observerer altså en markant økning i andelen motiverte kvinner for det første årskullet med allmenn verneplikt for kvinner. Det er også like mange som svarer at de er motiverte for tjeneste i 1997-kullet som det var i 1995-kullet, til tross for at det er innført et “vet ikke”-alternativ på spørsmålet som bortimot én av fire benytter seg av. Hvis vi beregner den *relative andelen* motiverte, altså andelen motiverte kun blant dem som har tatt stilling til om de ønsker tjeneste i Forsvaret, er denne på 32 %. Hvorvidt den observerte økningen i motivasjon blant kvinner er en effekt av innføringen av allmenn verneplikt, enten direkte eller indirekte, gir sesjon del 1 ikke svar på. I kapittel 4 diskuterer vi noen mulige årsaker til økningen.

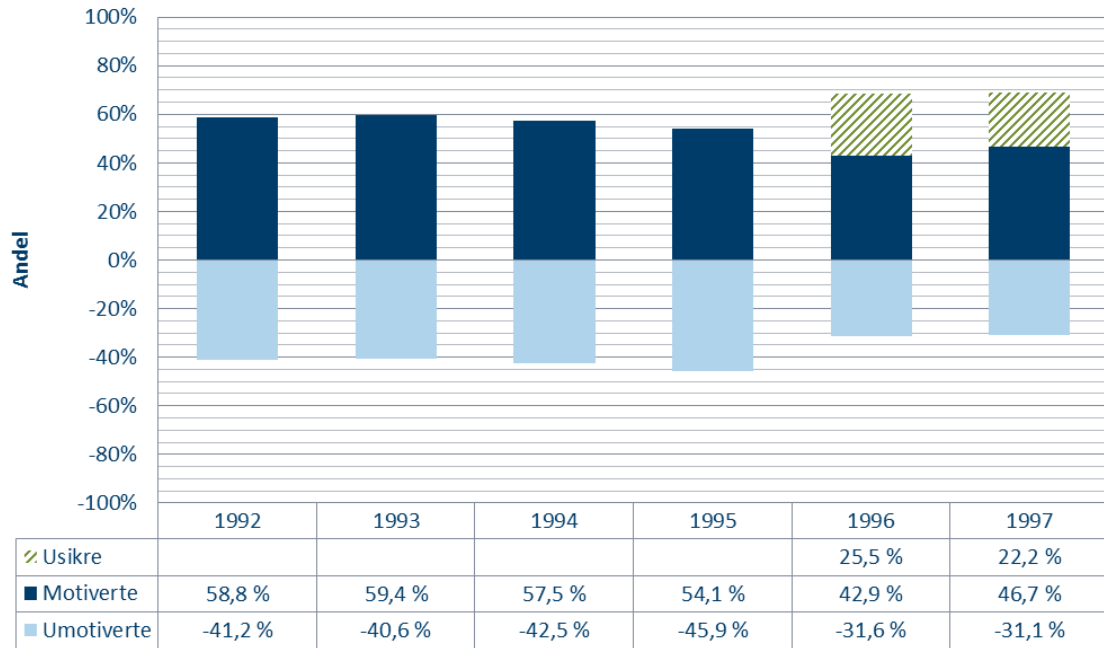
¹⁵ Årskullene 1992–1994 tok stilling til påstanden “Jeg vil gjerne gjøre tjeneste i Forsvaret”.

Figur 2.1 Andel motiverte, umotiverte og usikre per årskull blant alle kvinner som har besvart sesjon del 1.

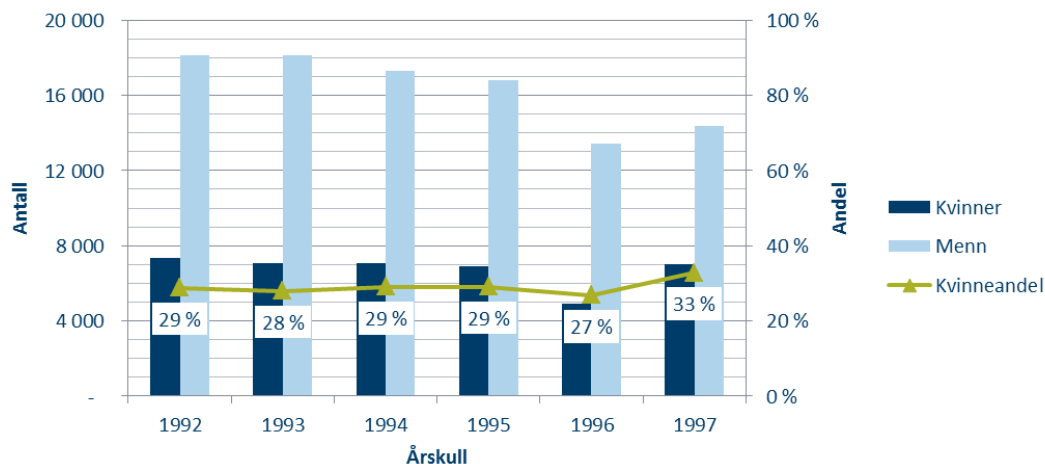
Figur 2.2 viser at andelen motiverte menn i 1997-kullet er 47 %. Dette er høyere enn for 1996-kullet, da andelen var 43 %, men forskjellen er ikke like markant som for kvinnene. Andelen motiverte er samtidig en del lavere enn i de årskullene hvor man ikke hadde anledning til å svare “vet ikke”. I disse årene lå andelen motiverte i underkant av 60 % med unntak av for 1995-kullet, der den var en del lavere.¹⁶ Hvis vi ser på den relative andelen motiverte i 1997-kullet, er denne på 60 %.

¹⁶ I analysen av 1995-kullet nevnte Køber og Strand (2013) endret ordlyd i spørsmålsformuleringen og nedtrappingen av Forsvarets tilstedeværelse i Afghanistan som to mulige forklaringer til at motivasjonen var lavere, særlig blant menn. Med innføringen av et “vet ikke”-alternativ er det vanskelig å sammenligne resultatene for 1995-kullet med de to påfølgende årskullene.

Figur 2.2 Andel motiverte, umotiverte og usikre per årskull blant alle menn som har besvart sesjon del 1.

Figur 2.3 viser at det i 1997-kullet er rundt 7 000 kvinner og 14 000 menn som svarer at de er motivert for tjeneste i Forsvaret. For både kvinner og menn er dette et høyere antall enn i 1996-kullet. For menn er det lavere enn i årskullene frem til og med 1995, men det kan knyttes til innføringen av et "vet ikke"-alternativ. For kvinner er andelen motiverte på omtrent samme nivå som i årskullene 1992–1995, til tross for at det er mulig å svare "vet ikke". I 1997-kullet er det altså rundt en tredel av de motiverte ungdommene som er kvinner. I alle de foregående årskullene har denne andelen vært under 30 %.

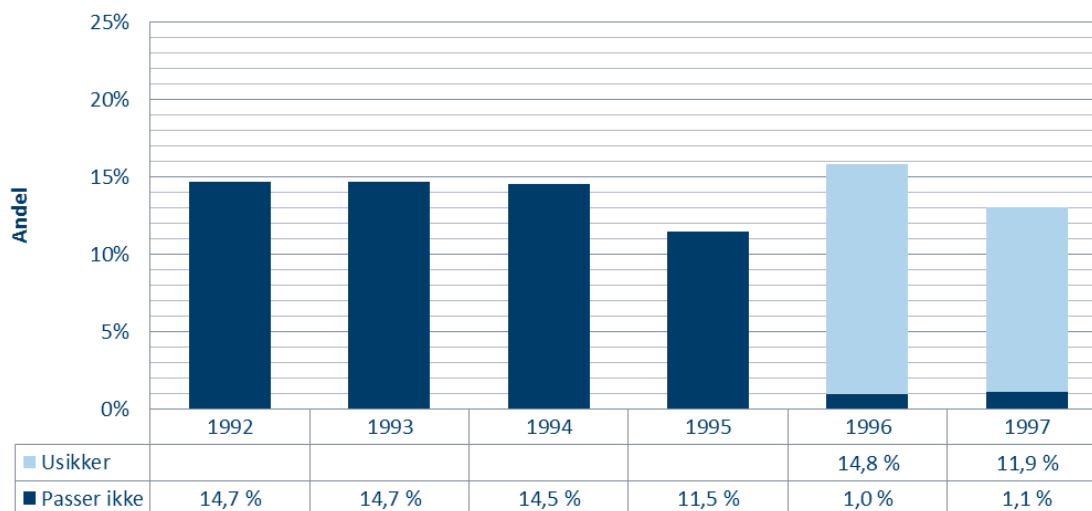
Figur 2.3 Antall motiverte kvinner og menn på sesjon del 1 og kvinneandel blant de motiverte, fordelt på årskull.

I sesjon del 1 blir de sesjonspliktige også bedt om å ta stilling til påstanden “Jeg tror jeg passer, både psykisk og fysisk, til å gjennomføre tjeneste i Forsvaret”. Svaralternativene er de samme som for ønske om tjeneste, og et “vet ikke”-alternativ ble også på dette spørsmålet innført fra og med 1996-kullet.

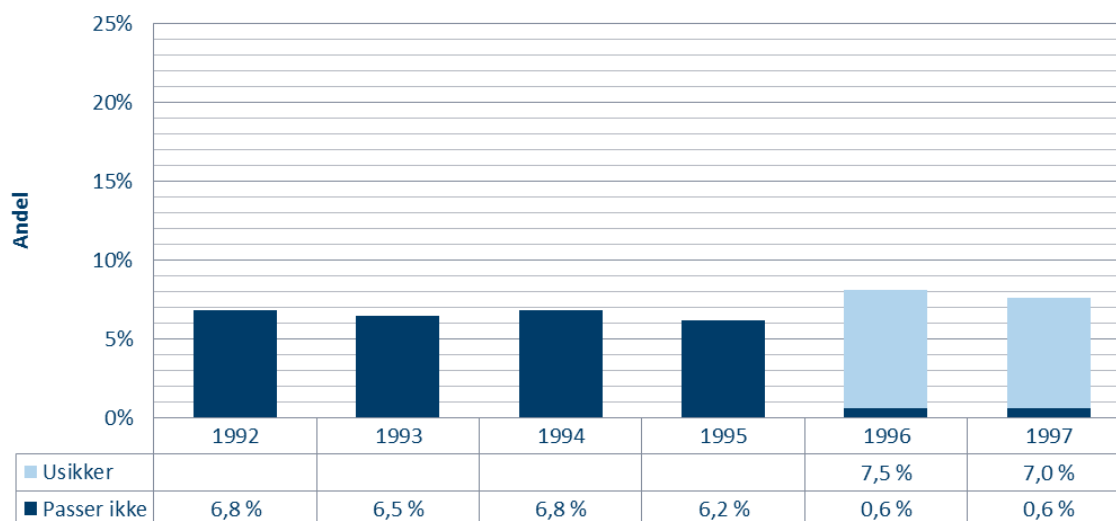
Analysen av de første årskullene viste at det er en del motiverte kvinner som mener at de ikke passer til tjeneste,¹⁷ selv om andelen var redusert til 11 % i 1995-kullet.¹⁸ Figur 2.4 viser at denne andelen er redusert til rundt 1 % etter at det ble innført et “vet ikke”-alternativ på dette spørsmålet, men at det nå er en del av de motiverte kvinnene – 12 % i 1997-kullet – som er *usikre* på om de passer til tjeneste i Forsvaret. Figur 2.5 viser at de tilsvarende andelenes er lavere blant menn, men at utviklingen har vært den samme. I 1997-kullet er 7 % av de motiverte mennene som er usikre på om de passer til tjeneste i Forsvaret.

¹⁷ Fauske (2011) og Fauske (2012).

¹⁸ Køber og Strand (2013).

Figur 2.4 Andel av de motiverte kvinnene som mener at de ikke passer eller er usikre på om de passer til tjeneste i Forsvaret.

Figur 2.5 Andel av de motiverte mennene som mener at de ikke passer eller er usikre på om de passer til tjeneste i Forsvaret.

Generelt er det en sterk statistisk sammenheng mellom om man ønsker tjeneste i Forsvaret og om man mener at man passer til det. Hvis vi omregner svarene for begge kullene til en numerisk skala 1–5, vil et enkelt statistisk mål vise at det for både kvinner og menn er en sterk samvariasjon mellom dem.¹⁹ I seleksjonen benyttes summen av de to svarene som et uttrykk for kandidatens motivasjon, og en enkel statistisk test viser at dette har en svært høy reliabilitet.²⁰

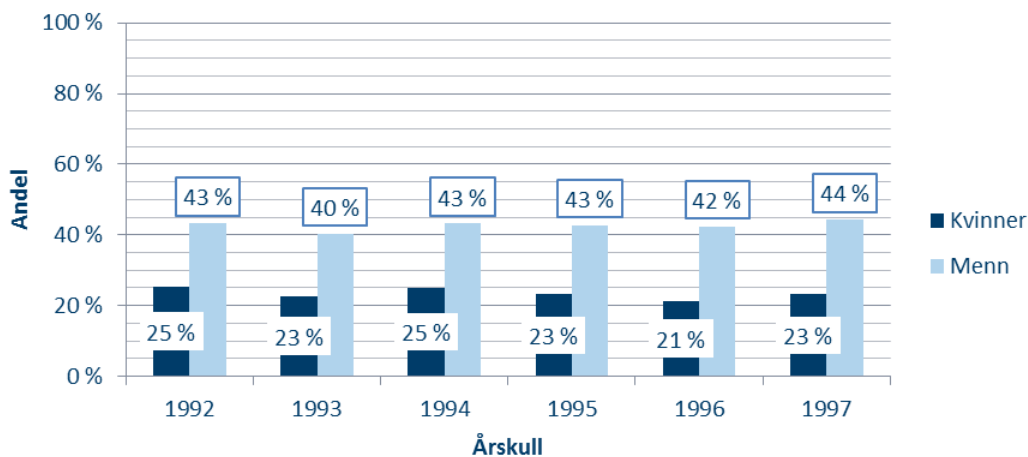
¹⁹ Korrelasjonen mellom de to variablene er 0,86 for både kvinner og menn i 1997-kullet.

²⁰ Cronbachs α benyttes i psykometrien som et estimat på *reliabiliteten* av å benytte to eller flere tester for å måle for eksempel en egenskap eller en holdning. Vi har beregnet Cronbachs α til 0,92 for både kvinner og menn i 1997-kullet, noe som tyder på en svært høy reliabilitet.

2.2 Utdanning i Forsvaret og motivasjon

I sesjon del 1 blir de sesjonspliktige presentert for en rekke utdanningsmuligheter som Forsvaret tilbyr, og bedt om å angi om de kan være interessert i noen av disse.

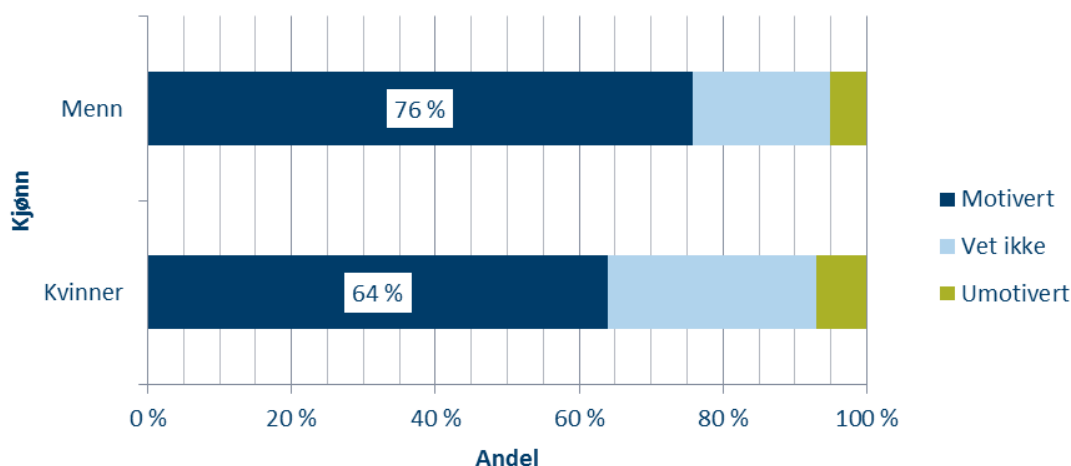
Figur 2.6 viser at andelen som er interessert i utdanning i Forsvaret²¹, har vært relativt stabil gjennom perioden og ligget i intervallet 21–25 % for kvinner og 40–44 % for menn. Fra 1996-kullet til 1997-kullet har andelen økt med to prosentpoeng for både kvinner og menn. Vi merker oss at for kvinnene er dette en markant lavere økning enn i den generelle motivasjonen for tjeneste i Forsvaret. Kvinnene som er interessert i utdanning i Forsvaret, utgjør dermed en lavere andel av dem som ønsker tjeneste etter innføringen av allmenn verneplikt (62 % i 1997-kullet versus 67 % i 1996-kullet). For menn ligger denne andelen på 72 %.

Figur 2.6 Andel kvinner og menn som er interessert i utdanning i Forsvaret, fordelt på årskull.

I tidligere årskull har det vært en relativt stor andel av dem som er interessert i utdanning i Forsvaret, som ikke ønsker tjeneste i Forsvaret. Denne andelen er mindre etter at det ble innført et “vet ikke”-alternativ på motivasjonsspørsmålet, men det er fortsatt en god del som er usikre på om de ønsker tjeneste i Forsvaret. Til sammen utgjør de to gruppene 36 % av kvinnene og 24 % av mennene som er interessert i utdanning i Forsvaret, jf. figur 2.7.

²¹ Vi sier at de som har krysset av for “ingen av delene” på spørsmålet “Er du interessert i frivillig utdanning i Forsvaret?”, ikke er interesserte i utdanning i Forsvaret, mens vi sier at de øvrige er interesserte.

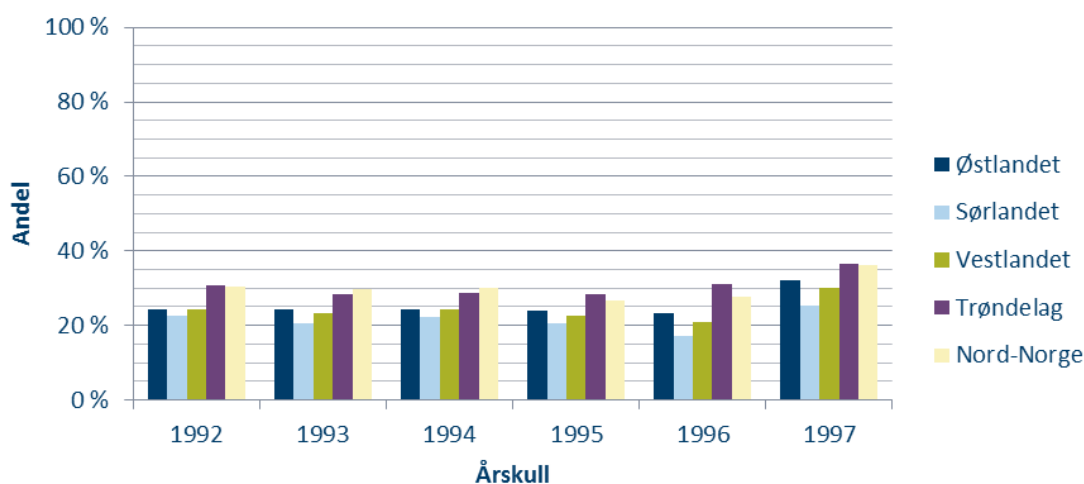

Figur 2.7 Andel motiverte, usikre og umotiverte for tjeneste i Forsvaret av dem som er interessert i utdanning.

2.3 Geografisk tilhørighet og motivasjon

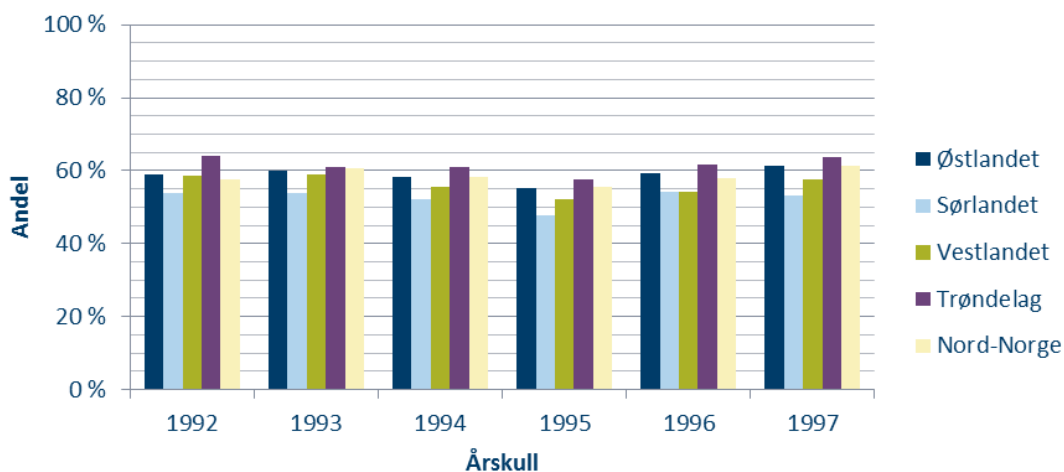
Tidligere analyser viser at motivasjonen for tjeneste til en viss grad varierer med geografi.

Figur 2.8 viser at andelen motiverte kvinner er lavest på Sørlandet og Vestlandet og høyest i Trøndelag og Nord-Norge, og at mønsteret har vært det samme gjennom perioden. Fra 1996-kullet til 1997-kullet ser vi en økning i andel motiverte kvinner i alle landsdeler. Hvis vi imidlertid sammenligner andelen motiverte kvinner i 1997-kullet med gjennomsnittet for de foregående årene, er økningen minst på Sørlandet, hvor andelen motiverte også var lavest i utgangspunktet.

Figur 2.8 Motiverte kvinner per landsdel og årskull, som andel av alle kvinner som har tatt stilling til om de ønsker tjeneste (relativ andel).

Figur 2.9 viser at også for menn er motivasjonen lavest på Sørlandet og Vestlandet og høyest i Trøndelag og Nord-Norge, og mønsteret har vært det samme gjennom hele perioden.

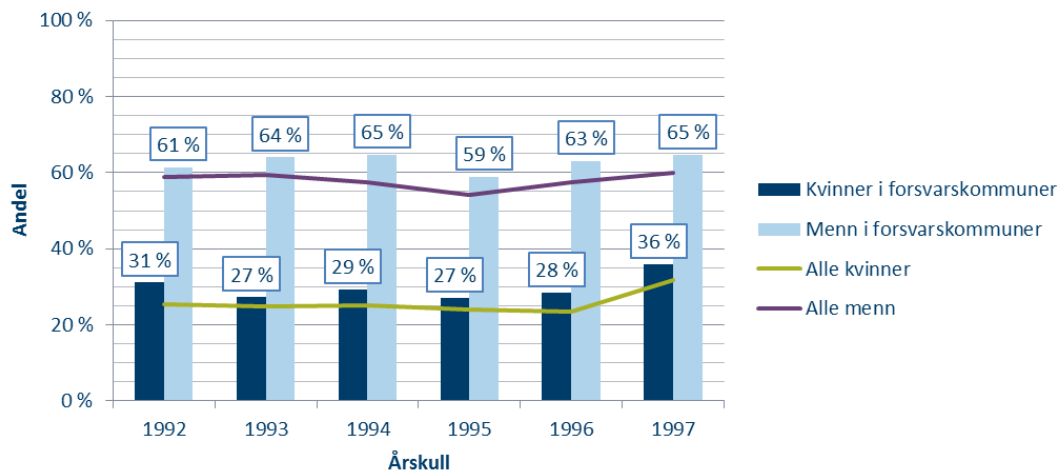

Figur 2.9 Motiverte menn per landsdel og årskull, som andel av alle menn som har tatt stilling til om de ønsker tjeneste (relativ andel).

I tidligere analyser har vi sett at interessen for tjeneste i Forsvaret er høyere i forsvarskommuner, det vil si kommuner hvor Forsvaret har en betydelig tilstedeværelse relativt til antall innbyggere i kommunen.²² Figur 2.10 viser at det er en noe høyere andel motiverte blant både kvinner og menn i forsvarskommuner enn i landet som helhet. Etter til dels store omstillinger i Forsvaret tidligere på 2000-tallet, har det ikke vært noen betydelige endringer i Forsvarets tilstedeværelse i enkeltkommuner i den aktuelle perioden.²³ Dette kan endre seg de kommende årene, og det vil være interessant å se om det kan få noe utslag på motivasjonen i kommuner hvor Forsvaret eventuelt legger om sin virksomhet.

²² De 16 forsvarskommunene er: Andøy, Bardu, Bodø, Dovre, Elverum, Målselv, Porsanger, Rygge, Skedsmo, Sortland, Sørreisa, Tjeldsund, Tjøme, Ullensaker, Ørland og Åmot (Fauske, 2011). Sesjonspliktige fra disse kommunene utgjør til sammen rundt fem prosent av alle sesjonspliktige.

²³ Listen over kommuner med størst relativ tilstedeværelse av Forsvaret har endret seg *noe* i løpet av perioden, men vi har for sammenligningens skyld valgt å beholde de samme kommunene. Basert på Forsvarets årsverkstillinger per 2014 og innbyggertall fra SSB er alle de 16 forsvarskommunene beskrevet over fremdeles blant de 20 kommunene med størst relativ tilstedeværelse av Forsvaret.

Figur 2.10 Relativ andel motiverte kvinner og menn i forsvarskommuner, sammenlignet med relativ andel motiverte kvinner og menn i hele landet.

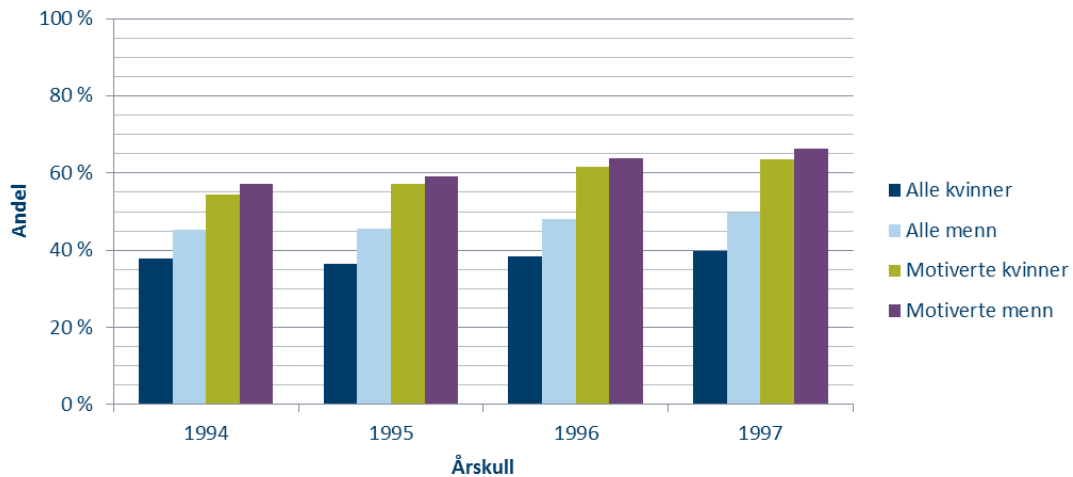
2.4 Fysisk aktivitet og motivasjon

I sesjon del 1 blir de sesjonspliktige bedt om å oppgi hvor mange ganger de trener per uke, og hvordan de vurderer sin egen fysiske form sammenlignet med jevnaldrende av samme kjønn. Spørsmålsformuleringene har endret seg noe fra år til år, og vi har dermed tatt med svar kun fra de fire siste årskullene.

God fysisk form er en forutsetning for mange typer tjeneste i Forsvaret, og mye av forskningen som finnes på området viser at ønsket om å utsette seg for fysiske utfordringer er en viktig grunn til å søke seg til militær tjeneste for både kvinner og menn.²⁴ Det er derfor naturlig å forvente seg at også norske ungdommer som ønsker tjeneste i Forsvaret, er fysisk aktive og i god fysisk form. Dette var en av hovedteoriene i norsk sammenheng da analysen av sesjonsdata startet opp, og Fauske (2011) konkluderte med at den stemte for både kvinner og menn.

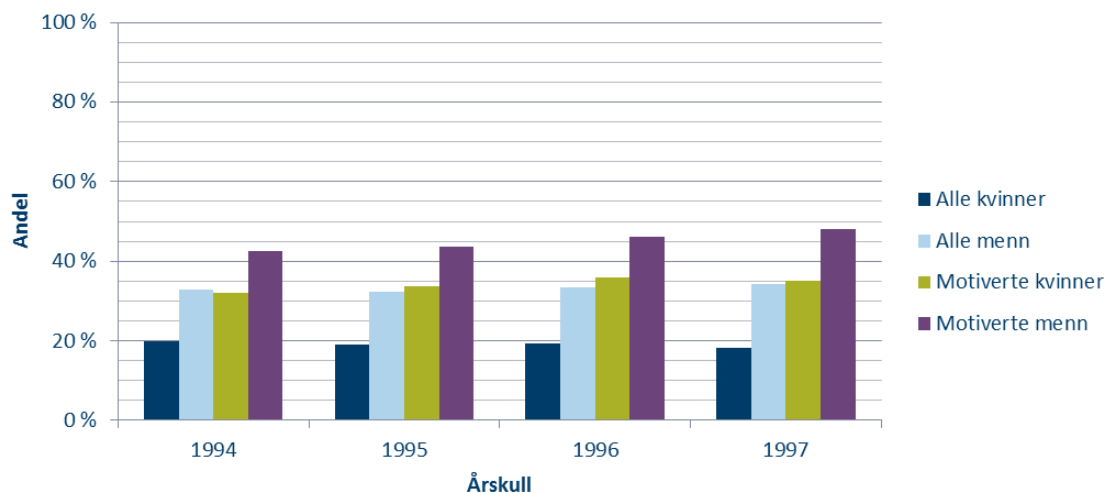
Figur 2.11 viser andelen som trener ofte, det vil si tre ganger i uken eller mer, blant alle kvinner og menn og blant dem som ønsker tjeneste i Forsvaret. Vi ser at det er flere menn enn kvinner som trener ofte – 50 % vs. 40 % for 1997-kullet – og at denne andelen har økt for både kvinner og menn i løpet av perioden. Videre ser vi at det både blant kvinner og menn er en betydelig høyere andel som trener ofte blant de motiverte – godt over 60 % for både kvinner og menn – og at forskjellen mellom de motiverte og de umotiverte har økt noe gjennom perioden. Figuren viser også at forskjellen mellom kvinner og menn er langt mindre i gruppen av motiverte.

²⁴ Diamond, D., Kimmel, M. S. og Schroeder, K. (2000), «What's This About a Few Good Men?»: *Negotiating Gender in Military Education*. i N. Lesko (red.), *Masculinities at School. Research on Men and Masculinities* (Vol. 11, s. 231–249). Sage Publications, Inc.

Figur 2.11 Andel som trener tre ganger i uken eller mer, blant alle kvinner og menn og blant motiverte kvinner og menn.

Figur 2.12 viser andelen som vurderer sin egen fysiske kondisjon eller utholdenhet som bedre enn hos jevnaldrende av samme kjønn.²⁵ Figuren viser at det er en langt høyere andel menn som mener at de er i bedre fysisk form enn jevnaldrende menn, enn det er kvinner som mener at de er i bedre fysisk form enn jevnaldrende kvinner. Denne kjønnsforskjellen ble også påvist av Fauske (2011). Figuren viser også at det er en høyere andel blant de motiverte som har en positiv vurdering av sin egen fysiske form, men at det også i denne gruppen er en betydelig forskjell mellom kjønnene.

Figur 2.12 Andel som vurderer sin egen fysiske form (kondisjon) som bedre enn jevnaldrende av samme kjønn, blant alle kvinner og menn og blant motiverte kvinner og menn.

²⁵ Vi sier at de som har svart "Mye bedre" eller "Bedre" vurderer sin egen fysiske form som bedre. De øvrige svaralternativene er "Like bra", "Dårligere" og "Mye dårligere".

Resultatene som vises i figurene 2.11 og 2.12 bekrefter at ungdommer av begge kjønn som ønsker tjeneste i Forsvaret, er mer fysisk aktive og i bedre fysisk form enn andre ungdommer. Resultatene tyder også på at sammenhengen har blitt sterkere i de senere årene. Blant kvinner i 1997-kullet som trener ofte, er det faktisk flere kvinner som ønsker tjeneste i Forsvaret enn som ikke gjør det, med en relativ andel motiverte på 54 %. Tilsvarende tall for menn er 78 %.

2.5 Karakterer og motivasjon

I sesjon del 1 blir de sesjonspliktige bedt om å oppgi karakterer fra ungdomsskolen i matematikk, norsk og engelsk. Tabell 2.2 viser gjennomsnittskarakterer for de tre fagene for kvinner og menn i årskullene 1995–1997.²⁶

Tabellen viser at karaktersnittet er noe høyere for kvinner enn for menn, og at det har vært stabilt gjennom perioden. Menn som ønsker tjeneste i Forsvaret, har et noe høyere karaktersnitt enn øvrige menn, men samtidig betydelig lavere enn kvinner. For kvinner er det mindre forskjell mellom motiverte og umotiverte når det gjelder karakterer, og i 1996-kullet hadde motiverte kvinner et karaktersnitt som lå noe *lavere* enn for gruppen som helhet. Årsakene til dette er uklare, men det er verdt å merke seg at de motiverte kvinnene utgjorde en betydelig mindre andel i dette årskullet enn de øvrige årskullene. Bakgrunnstallene viser også at kvinnene som var usikre på om de ønsket tjeneste, hadde et høyere karaktersnitt i 1996-kullet (4,10), men slik er det ikke for 1997-kullet.

	Kvinner			Menn		
	1995	1996	1997	1995	1996	1997
Motiverte	4,07	3,97	4,05	3,77	3,73	3,78
Alle	4,02	4,01	4,02	3,66	3,66	3,67

Tabell 2.2 Gjennomsnittskarakter fra ungdomsskolen i matematikk, norsk og engelsk blant kvinner og menn som ønsker tjeneste i Forsvaret, og blant alle kvinner og menn.

En mer detaljert analyse av motivasjon og karaktersnitt for 1997-kullet viser at interessen for tjeneste i Forsvaret er høyest blant sesjonspliktige med karakterer i nærheten av gjennomsnittet. Andelen motiverte faller noe ved et karaktersnitt over 5, og den faller betydelig ved et karaktersnitt under 3. Et tilsvarende mønster har blitt vist for 1995-kullet av Køber og Strand (2013).

2.6 Endringer i spørreskjemaet

I løpet av perioden som sesjon del 1 har blitt praktisert, har det blitt gjort en del større og mindre endringer i spørreskjemaet. Den viktigste endringen er nok innføringen av et “vet ikke”-alternativ på spørsmålene om motivasjon og egnethet. Videre har det blitt gjort flere endringer i ordlyd og

²⁶ Spørsmålet var med i sesjon del 1 første gang for 1995-kullet.

presisering av enkeltspørsmål. I tillegg har enkelte spørsmål blitt tatt ut av skjemaet, deriblant spørsmål om ønsket forsvarsgren og motivasjon for internasjonal tjeneste.

Én av fordelene med å gjøre justeringer i spørreskjemaet er at man kan forbedre muligheten til å selektere de beste kandidatene fra år til år. Ofte er det også helt nødvendig å gjøre justeringer basert på tidligere års erfaringer. Et konkret eksempel på en fordel er at man ved å gi de sesjonspliktige muligheten til å angi at de usikre på om de ønsker tjeneste, ikke i like stor grad trenger å selektere umotiverte kandidater.

Samtidig har det visse ulemper å gjøre endringer i spørreskjemaet. Det blir vanskeligere å sammenligne resultater fra år til år, og dermed vanskeligere å vurdere effekten av tiltak og av om de seleksjonskriteriene man benytter har vært hensiktsmessige. I tillegg kan det være enkeltspørsmål som er interessante for å forstå svarene på andre spørsmål, selv om de ikke er relevante i seleksjonen, for eksempel spørsmålet om internasjonal tjeneste. Endringer og justeringer som gjøres i spørreskjemaet, bør derfor være gjennomtenkte og ha en klar hensikt.

3 Seleksjon til sesjon del 2

Basert på svarene i sesjon del 1 velger FPVS ut rundt 20 000 av de sesjonspliktige for oppmøte på sesjon del 2, som er en sesjonsdag med orientering om førstegangstjenesten, legeundersøkelse, fysiske tester, evnetester og intervju med en sesjonsoffiser. Utvelgelsen av sesjonspliktige til sesjon del 2 skjer årlig i etterkant av sesjon del 1, og omtales gjerne som *preseleksjonen*.²⁷ De som selekteres, gjennomfører som regel sesjon del 2 i løpet av det påfølgende skoleåret. Kandidater som ikke selekteres, overføres til Utskrivningsreserven (UR) eller slettes fra registrene.

I dette kapittelet ser vi på resultatet av preseleksjonen i de seks årene som ordningen har vært praktisert, og på sammenhenger mellom svar på sesjon del 1 og preseleksjonen.²⁸ Formålet er ikke å vurdere eller kartlegge seleksjonskriteriene som benyttes, men å gi et bilde av den gruppen av ungdommer som selekteres til sesjon del 2.

3.1 Resultatet av preseleksjonen

Vi har delt de sesjonspliktige inn i fire kategorier ut i fra resultatet av preseleksjonen:

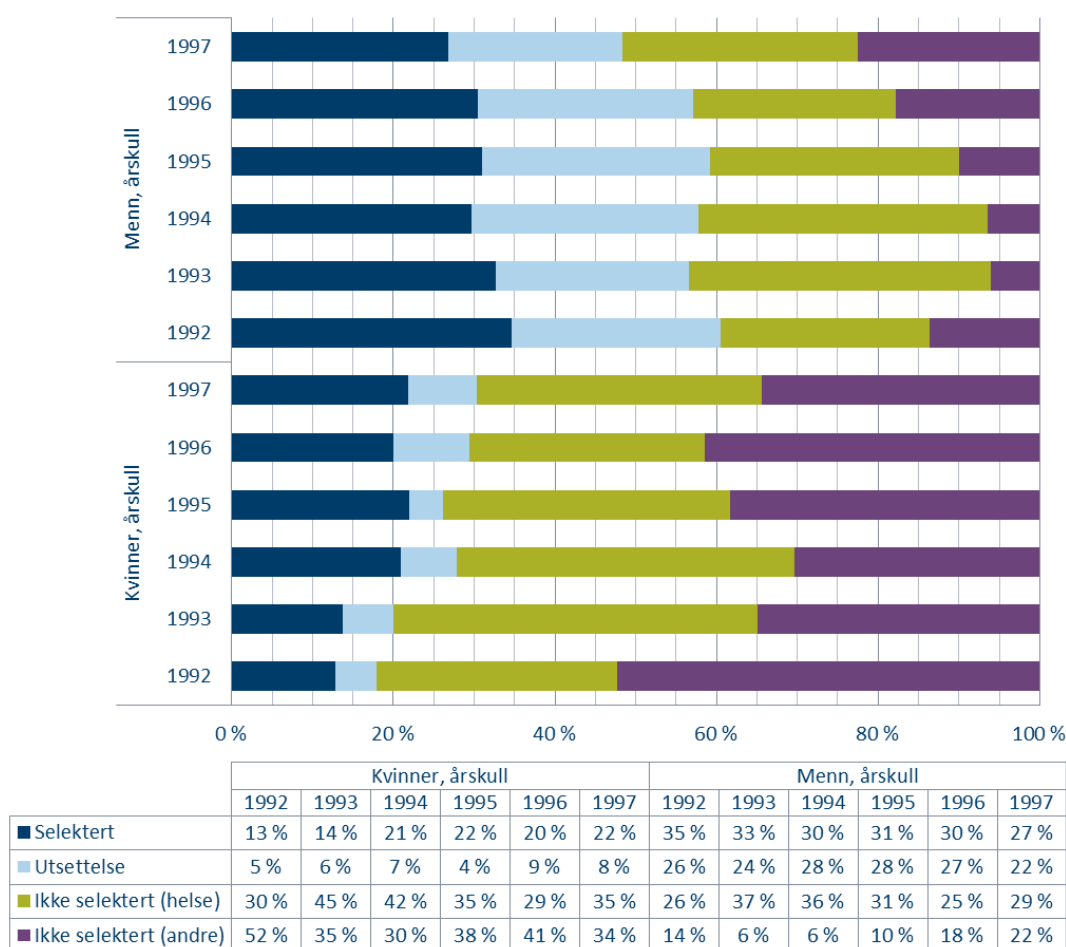
- *Selektert* omfatter alle som er selektert til sesjon del 2 enten det er på grunn av kvalifikasjoner, geografisk tilhørighet, spesiell utdanning eller andre årsaker, samt alle som har søkt skoleopptak.
- *Utsettelse* omfatter alle som har fått utsettelse på sesjon del 1 enten på grunn av et fireårig skoleløp eller på grunn av manglende svar på sesjon del 1.

²⁷ Ungdommer som tidligere har fått utsettelse på sesjon del 1 på grunn av et fireårig skoleløp, er også en del av preseleksjonen. Hensikten med å gi dem utsettelse er at tiden mellom sesjon del 2 og en eventuell førstegangstjeneste blir kortest mulig.

²⁸ Svarene på sesjon del 1 benyttes og vektlegges i ulik grad i preseleksjonen – noen direkte, mens andre kun i rangeringen av kandidater.

- *Ikke selektert (helse)* omfatter alle som har blitt overført til UR av helseårsaker eller som har blitt slettet fra registrene etter legeattest.
- *Ikke selektert (andre)* omfatter alle som har blitt overført til UR eller slettet fra registrene av andre årsaker enn helse.

I tabell 2.1 viste vi at det hvert år er i underkant av 30 000 kvinner og i overkant av 30 000 menn som besvarer sesjon del 1 for første gang. Figur 3.1 viser hvordan disse rundt 60 000 ungdommene i hvert årskull fordeler seg på de fire nevnte kategoriene. De som gjennomfører sesjon del 1 etter utsettelse, er ikke inkludert i denne oversikten.

Figur 3.1 Resultat av preseleksjonen per kategori for kvinner (nederst) og menn (øverst) for årskullene 1992–1997.

Figur 3.1 viser at mens under 15 % av kvinnene ble selektert til sesjon del 2 i de to første årskullene med sesjonsplikt for kvinner, har andelen ligget mellom 20 % og 22 % for de fire siste årskullene. Andelen menn som selekteres til sesjon del 2 har blitt redusert noe i løpet av den samme perioden, fra rundt 35 % for 1992-kullet til 27 % for 1997-kullet.

Det er i alle årskullene en ikke ubetydelig andel av mennene – mellom 20 % og 30 % – som får utsettelse på sesjon del 1, og dette gjelder altså primært dem med fireårig skoleløp. Andelen kvinner som får utsettelse på sesjon del 1, er betydelig lavere, men har økt noe i de to siste årskullene.

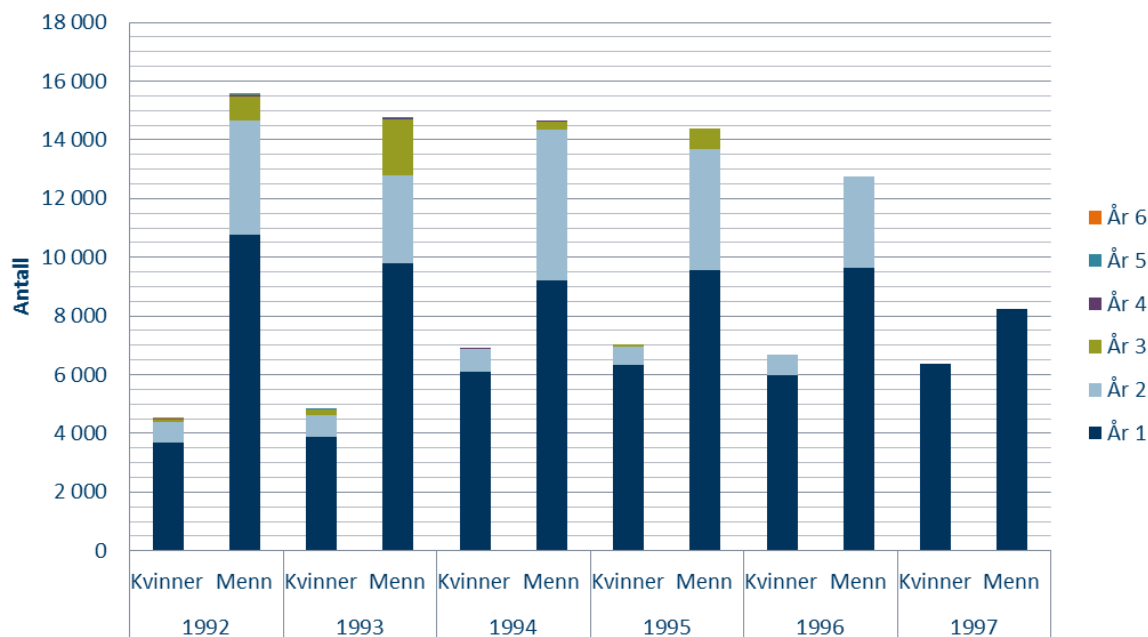
Totalt er det 30 % av kvinnene i 1997-kullet som enten selekteres eller får utsettelse, og dette er en høyere andel enn i alle de foregående årskullene. Tilsvarende tall for menn er 49 %, og det er en lavere andel enn i alle de foregående årskullene. Det er altså fremdeles langt flere kvinner enn menn som ikke selekteres til sesjon del 2, men kjønnsforskjellen er redusert noe etter innføringen av allmenn verneplikt.

Andelen som ikke selekteres av helseårsaker, har variert en del gjennom perioden, og dette kan tyde på at kriteriene for seleksjon har variert noe fra år til år. Det er gjennomgående en noe høyere andel kvinner som selekteres bort på grunn av helse, selv om kriteriene for dette har vært uavhengige av kjønn gjennom hele perioden.

De fleste som blir selektert til sesjon del 2, blir selektert *direkte*, det vil si etter første gangs gjennomføring av sesjon del 1. Imidlertid er det, som figur 3.1 viste, en betydelig andel som får utsettelse på sesjon del 1, særlig blant menn, og det er derfor viktig å kartlegge hva som skjer med dem.

Figur 3.2 viser det totale antallet i hvert årskull som per 2015 er selektert til sesjon del 2 enten direkte eller etter utsettelse. De mørkeblå stolpene i figuren viser at antallet kvinner som selekteres direkte har økt fra under 4 000 i 1992-kullet til over 6 000 i 1997-kullet. Antallet menn som selekteres direkte har blitt redusert fra nesten 11 000 til i overkant av 8 000. Figuren viser også at det er mange menn og noen kvinner som selekteres til sesjon del 2 etter ett eller to års utsettelse²⁹, og totalt sett er det rundt – og som regel litt i overkant av – 20 000 som har blitt selektert til sesjon del 2 i hvert av årskullene 1992–1996. Antallet direktevalgte i 1997-kullet er i underkant av 15 000, og dette er det laveste antallet siden 1993-kullet. Hvorvidt det totale antallet valgte også blir lavere, vil avhenge av preseleksjonen i 2016.

²⁹ En stor andel av dem som får utsettelse, blir til slutt selektert til sesjon del 2. I 1995-kullet var det eksempelvis over halvparten av de mennene som fikk utsettelse det første året, som ble selektert ett av de to påfølgende årene, mens andelen var noe lavere for kvinner. Denne andelen varierer imidlertid mye fra ett årskull til det neste, i og med at sesjonspliktige med utsettelse vurderes på lik linje med dem som svarer på sesjon del 1 for første gang.

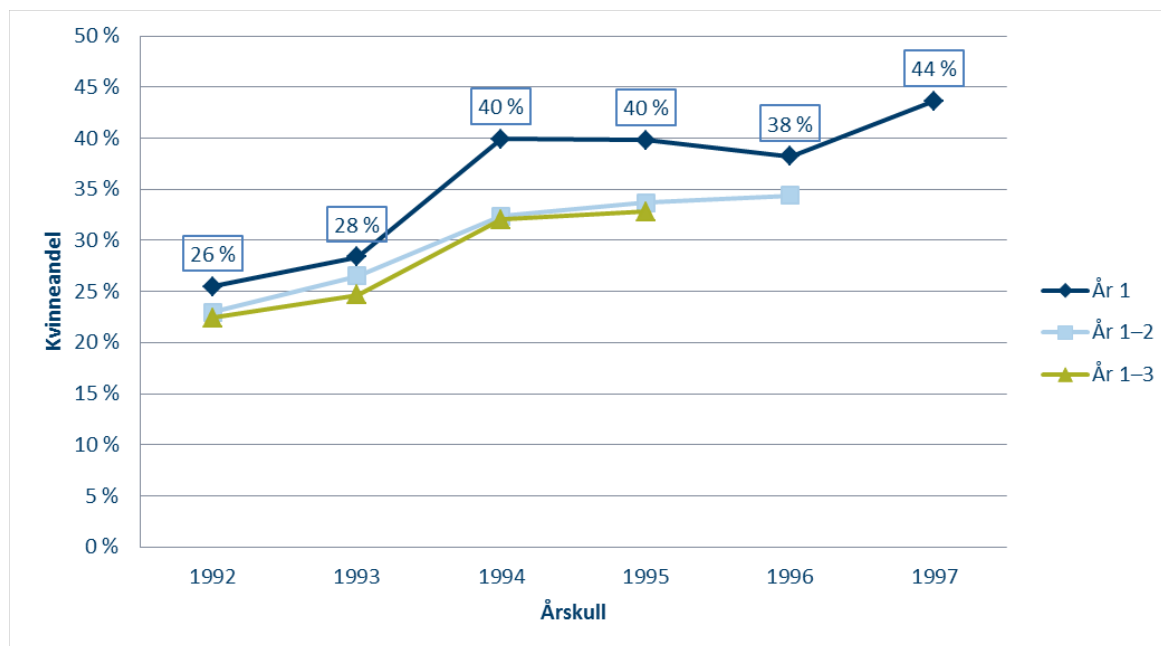

Figur 3.2 Antall som er selektert til sesjon del 2 direkte (År 1), etter ett års utsettelse (År 2), etter to års utsettelse (År 3) og så videre, fordelt på årskull og kjønn.³⁰

Figur 3.3 viser kvinneandelen blant dem som selekteres til sesjon del 2, både blant de direkte-selekterte og når vi inkluderer dem med ett eller flere års utsettelse. I og med at det er flere menn enn kvinner som får utsettelse på sesjon del 1, reduseres kvinneandelen noe når man regner med dem som blir selektert etter utsettelse. Figuren viser at kvinneandelen har økt jevnt gjennom perioden,³¹ og den største økningen kom fra 1993- til 1994-kullet. Det har vært en ytterligere økning etter innføringen av allmenn verneplikt, og kvinneandelen blant de direkte-selekterte er 44 % i 1997-kullet. Basert på utviklingen i de foregående årskullene og andelen kvinner med utsettelse på sesjon del 1 i 1997-kullet, jf. figur 3.1, kan vi forvente en kvinneandel på rundt 40 % blant dem som selekteres til sesjon del 2 i 1997-kullet, med mindre det gjøres betydelige endringer i preseleksjonen.

³⁰ Basert på data til og med preseleksjonen i 2015. Det betyr at for 1997-kullet er kun "År 1" tilgjengelig, for 1996-kullet kun "År 1" og "År 2" tilgjengelig og så videre.

³¹ Det var en reduksjon i kvinneandelen blant de direkte-selekterte i 1996-kullet sammenlignet med de to foregående årskullene, men når vi inkluderer dem med ett års utsettelse, blir kvinneandelen høyere. Dette stemmer godt med figur 3.1, som viste at en høyere andel kvinner fikk utsettelse på sesjon del 1 i 1996-kullet.

Figur 3.3 Akkumulert kvinneandel blant sesjonspliktige som er selektert til sesjon del 2 direkte (År 1), direkte eller med ett års utsettelse (År 1-2), og direkte eller med inntil to års utsettelse (År 1-3).³²

3.2 Sammenhenger mellom seleksjon og svar

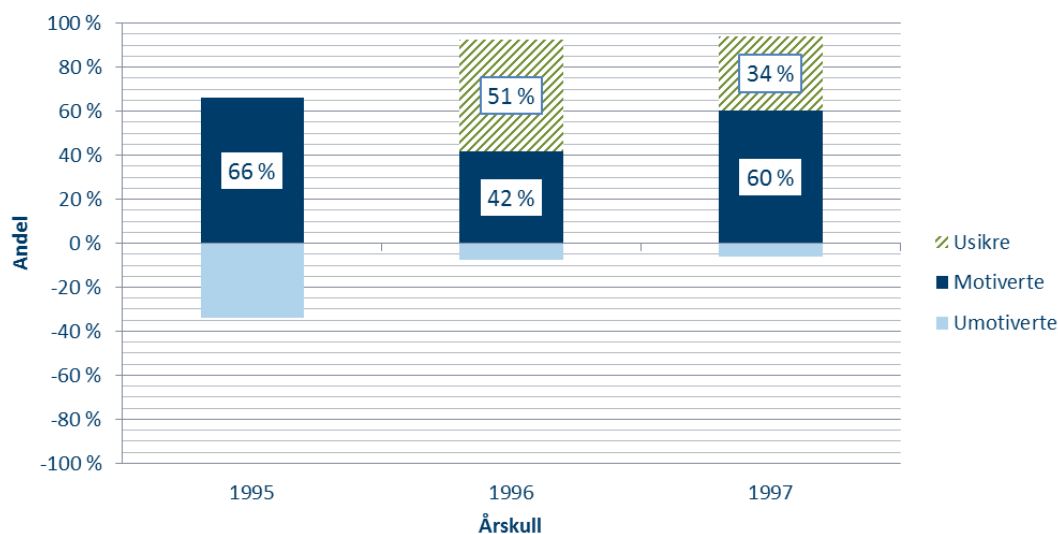
Ved å analysere hva de som selekteres til sesjon del 2 har svart på sesjon del 1, får vi et bilde av den gruppen av ungdommer som møter på sesjon del 2 og som Forsvaret kan velge blant når de klassifiserer sesjonspliktige og fordeler dem til førstegangstjeneste.

Analysene gjelder, der ikke annet er nevnt, kun sesjonspliktige som selekteres direkte til sesjon del 2, og ikke dem som selekteres etter utsettelse. Vi ser i denne analysen kun på årskullene 1995–1997.

3.2.1 Motivasjon og seleksjon

Figur 3.4 viser andelen motiverte og umotiverte blant kvinner som er selektert direkte til sesjon del 2 i de tre siste årskullene. I 1995-kullet var over en tredel av de selekterte kvinnene umotiverte, men etter innføringen av et “vet ikke”-alternativ i spørsmålet om motivasjon har denne andelen vært lav (7 % i 1996-kullet og 6 % i 1997-kullet). Andelen motiverte blant de selekterte kvinnene har likevel gått ned. Andelen som er usikre på om de ønsker tjeneste, har vært høy i de to siste årskullene. Dette gjelder særlig for 1996-kullet, hvor det var en lavere andel motiverte kvinner å velge fra, jf. figur 2.1.

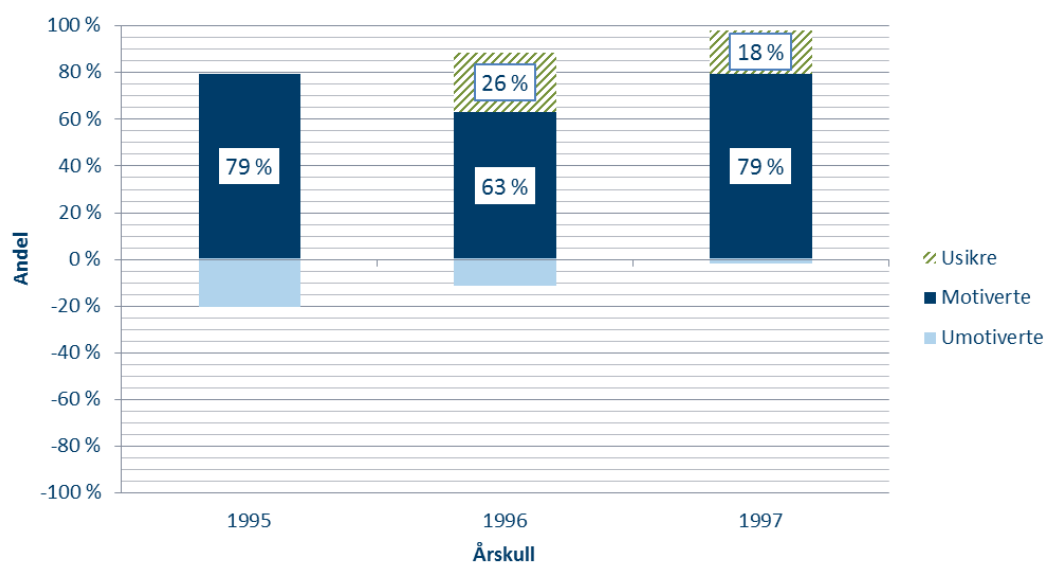
³² De som selekteres med tre års utsettelse eller mer, utgjør godt under 1 % av de selekterte i hvert årskull. De har ingen innvirkning på kvinneandelen i årskullene og er derfor utelatt fra figuren.

Figur 3.4 Andel motiverte, umotiverte og usikre blant selekterte kvinner, fordelt på årskull.

Figur 3.5 viser andelen motiverte og umotiverte blant menn som er selektert direkte til sesjon del 2 i de tre siste årskullene. Vi ser at andelen motiverte gjennom hele perioden har vært høyere blant selekterte menn enn blant selekterte kvinner, jf. figur 3.4. Dette gjelder til tross for at kvinnene i de to første årskullene ikke hadde verneplikt, og at motivasjon dermed har vært en avgjørende faktor for kvinnene for om de blir fordelt til tjeneste på sesjon del 2.

Andelen motiverte blant de selekterte mennene gikk ned – som den gjorde for kvinnene – da det ble innført et “vet ikke”-alternativ i spørsmålet om motivasjon, men for 1997-kullet er den tilbake på nivået fra 1995-kullet. I 1997-kullet er det svært få (2 %) umotiverte menn blant de selekterte.

Figur 3.5 Andel motiverte, umotiverte og usikre blant selekterte menn, fordelt på årskull.

Vi kan også snu på problemstillingen og se på hvor stor andel av motiverte ungdommer som selekteres, altså hvor stor sannsynligheten for å bli selektert til sesjon del 2 har vært for en som er motivert. For årskullene 1995–1997 er disse andelene vist i tabell 3.1.

	Kvinner			Menn		
	1995	1996	1997	1995	1996	1997
År 1	60,4 %	50,5 %	54,6 %	45,3 %	45,0 %	45,5 %
År 2	7,3 %	6,1 %	-	15,9 %	14,8 %	-
År 3	0,5 %	-	-	2,8 %	-	-

Tabell 3.1 Andel som selekteres til sesjon del 2 direkte (År 1), etter ett års utsettelse (År 2) og etter to års utsettelse (År 3) blant motiverte, fordelt på årskull og kjønn.

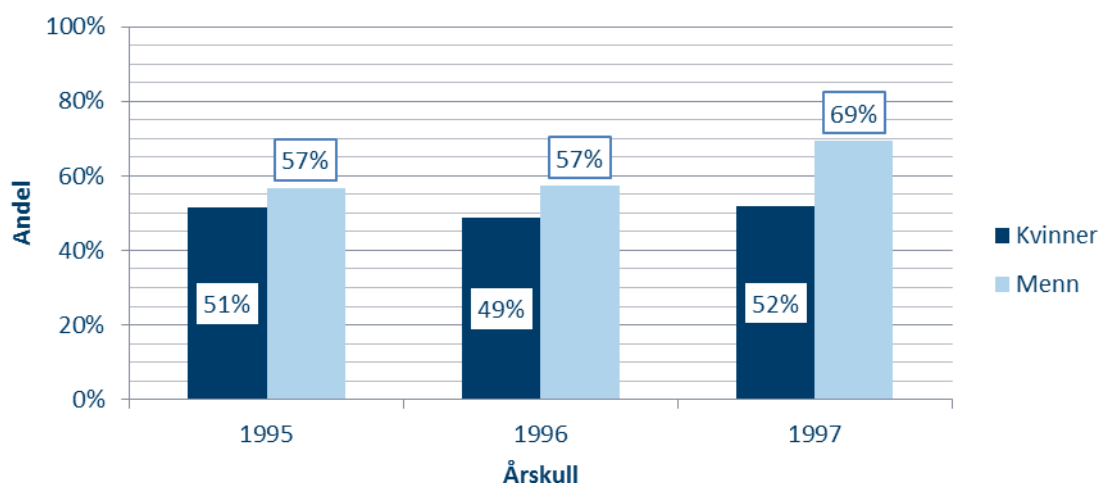
I 1995-kullet ble 60 % av de motiverte kvinnene selektert direkte, mens andelen har vært noe lavere i de to påfølgende årskullene. Dette skyldes trolig først og fremst innføringen av et “vet ikke”-alternativ, og at de andre seleksjonskriteriene blir relativt sett viktigere når man sammenligner en motivert med en som er usikker på sin motivasjon i stedet for en motivert med en umotivert. Figur 3.4 viste også at det er mange som er usikre på om de ønsker tjeneste i Forsvaret blant de selekterte kvinnene.

Blant motiverte menn har rundt 45 % blitt selektert direkte i hvert av årskullene. Tallet har holdt seg relativt stabilt til tross for at andelen menn som selekteres direkte har gått ned. Dette kan tyde på at motivasjon har blitt viktigere som et seleksjonskriterium for menn. I tillegg har omtrent 15 % blitt selektert etter ett års utsettelse i de to første årskullene.

Totalt sett viser tallene at motiverte kvinner har blitt selektert direkte i større utstrekning, men når de som selekteres etter utsettelse inkluderes, er det ingen systematisk kjønnsforskjell.

3.2.2 Utdanning i Forsvaret og seleksjon

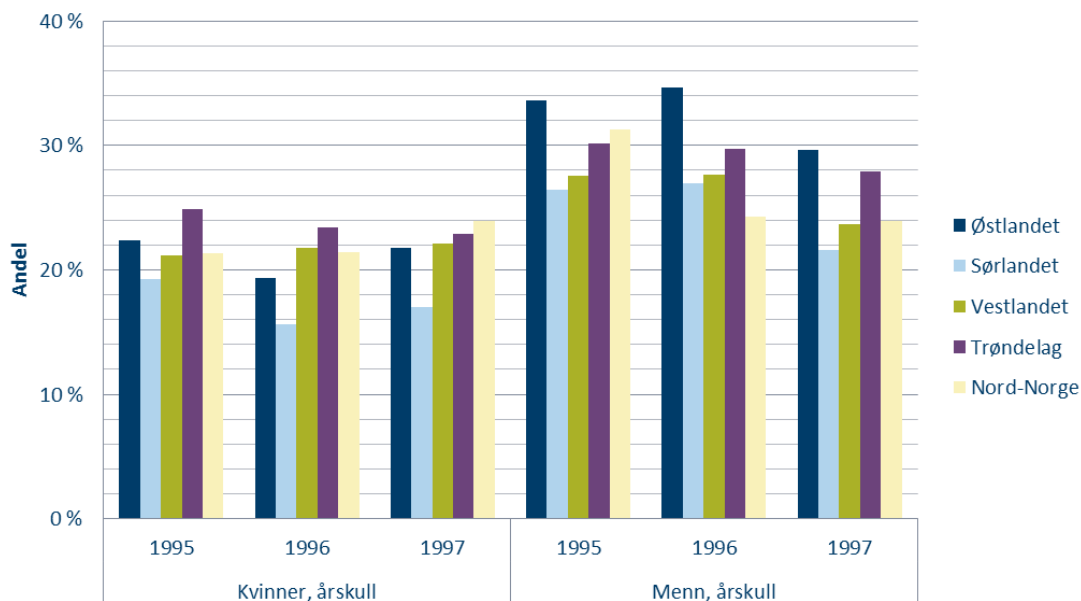
Figur 2.6 viste at interessen for utdanning i Forsvaret har vært relativt stabil gjennom perioden, og at dette gjelder både for kvinner og for menn. Figur 3.6 viser at denne andelen er langt høyere blant dem som er selektert direkte. Vi ser at rundt halvparten av kvinnene som selekteres direkte til sesjon del 2, er interessert i utdanning i Forsvaret, og at denne andelen har vært relativt stabil. Blant menn er andelen noe høyere, og den øker markant for 1997-kullet. Årsakene til denne økningen er uklare, men det kan skyldes at det er lavere andel menn som er selektert direkte enn i de foregående årskullene, og at interesse for utdanning dermed blir viktigere som et seleksjonskriterium.

Figur 3.6 Andel som ønsker utdanning blant selekterte kvinner og menn, fordelt på årskull.

3.2.3 Geografisk tilhørighet og seleksjon

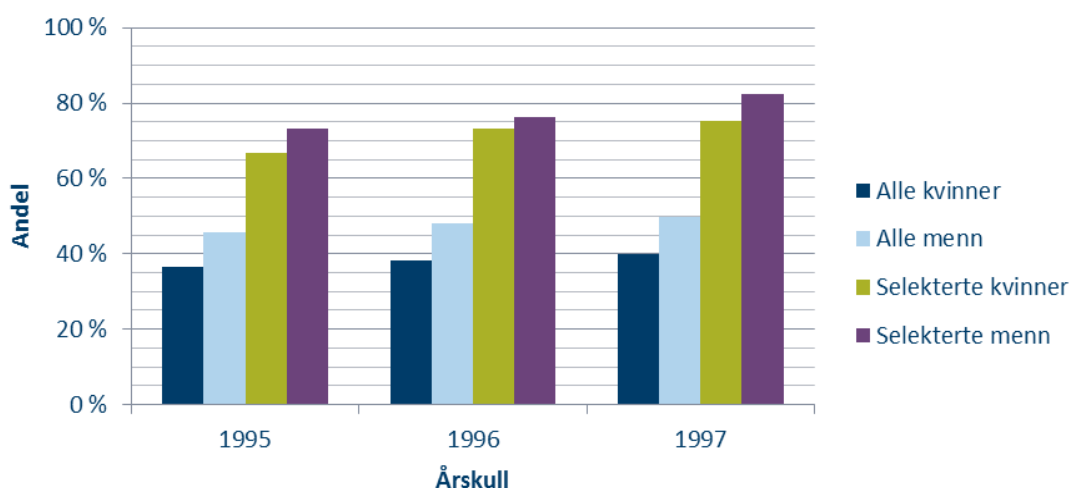
Figur 2.8 viste at motivasjonen varierte noe mellom de ulike landsdelene. Figur 3.7 viser andelen som selekteres direkte til sesjon del 2 i de ulike landsdelene. Mest påfallende i figuren er at det blant menn er klart flest som selekteres på Østlandet, mens Nord-Norge, hvor motivasjonen er relativt høy, har hatt en lav andel selekterte menn i de to siste årskullene. En viktig forklaring til at Østlandet ligger høyt, er at andelen som får utsettelse på sesjon del 1 – for det meste på grunn av et fireårig skoleløp – er betydelig lavere på Østlandet enn i de øvrige landsdelene. Når alle som selekteres etter utsettelse er regnet med, er det i 1995-kullet kun små forskjeller mellom landsdelene, med unntak av Sørlandet, som har en lavere andel selekterte. Blant kvinner er det klart færrest som selekteres på Sørlandet, hvor motivasjonen også er lavest, mens det kun er små forskjeller mellom de øvrige landsdelene.

Figur 3.7 Andel selekterte kvinner og menn i hver landsdel, fordelt på årskull.

3.2.4 Fysisk aktivitet og seleksjon

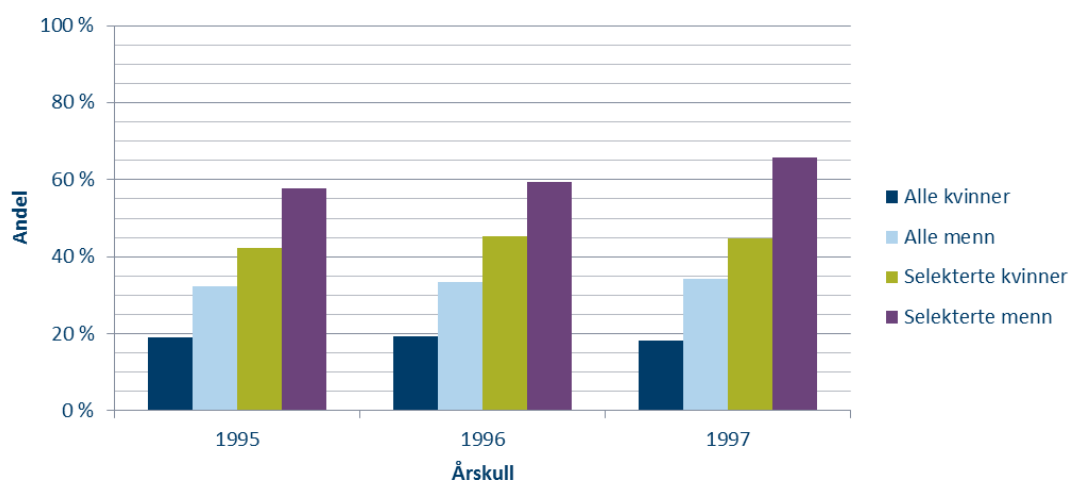
Figur 3.8 viser at andelen som trener ofte, er betydelig høyere blant de selekterte enn blant øvrige kvinner og menn. Andelen har også økt i løpet av de tre siste årene, og i 1997-kullet er det 75 % av de selekterte kvinnene og over 80 % av de selekterte mennene som trener ofte. At det er mange som trener ofte blant de selekterte, skyldes ikke bare at dette benyttes som et seleksjonskriterium, men vel så mye en sterk sammenheng med andre faktorer som vektlegges i preseleksjonen, for eksempel helse og motivasjon.

Figur 3.8 Andel som trener ofte, blant alle kvinner og menn og blant selekterte kvinner og menn, fordelt på årskull.

Figur 3.9 viser at andelen som vurderer sin egen kondisjon som bedre sammenlignet med jevnaldrende av samme kjønn, også er betydelig høyere blant de selekterte. Det er imidlertid langt

flere menn som vurderer sin egen kondisjon som bedre, og i 1997-kullet er kjønnsforskjellen større blant de selekterte enn i årskullet som helhet.

Figur 3.9 Andel som vurderer sin egen kondisjon som bedre enn jevnaldrende av samme kjønn, blant alle kvinner og menn og blant selekterte kvinner og menn, fordelt på årskull.

3.2.5 Karakterer og seleksjon

Tabell 3.2 viser karaktersnittet blant de selekterte og i årskullet som helhet. De som selekteres til tjeneste har et høyere karaktersnitt enn befolkningen som helhet. Det er også et høyere karaktersnitt blant selekterte enn blant motiverte, jf. tabell 2.2, noe som tyder på at Forsvaret selekterer ungdommer med gode karakterer utover det som motivasjonen skulle tilsi. Videre ser vi at selekterte kvinner har et høyere karaktersnitt enn selekterte menn, men at kjønnsforskjellen er mindre enn i årskullet som helhet.

	Kvinner			Menn		
	1995	1996	1997	1995	1996	1997
Selekterte	4,43	4,51	4,50	4,25	4,30	4,28
Alle	4,02	4,01	4,02	3,66	3,66	3,67

Tabell 3.2 Karaktersnitt blant selekterte kvinner og menn og blant alle kvinner og menn.

4 Oppsummering og konklusjon

I denne rapporten har vi analysert data fra sesjon del 1 for årskullene 1992–1997. I dette kapittelet oppsummer og vurderer vi resultatene og diskuterer hvilken betydning de kan ha for kvinneandelen i Forsvaret i fortsettelsen. Vi skisserer også noen muligheter for videre arbeid.

4.1 Oppsummering og vurdering av resultatene

Analysen viser at det har vært en økt motivasjon for tjeneste i Forsvaret blant kvinner etter at allmenn verneplikt ble innført. Mens 17 % av kvinnene i 1996-kullet oppga at de ønsket tjeneste i

Forsvaret på sesjon del 1, var det tilsvarende tallet for 1997-kullet 24 %. Tallene for 1997-kullet er omtrent på nivå med 1995-kullet og tidligere årskull, til tross for at det er innført et “vet ikke”-alternativ på spørsmålet om motivasjon. Analysen viser også en *noe økt motivasjon blant menn* fra 43 % i 1996-kullet til 47 % i 1997-kullet.

Hvorvidt den observerte økningen i motivasjon blant kvinner er en direkte effekt av innføringen av allmenn verneplikt, gir sesjon del 1 ikke svar på. Det er også mulig å se for seg at effekten er mer indirekte ved at debatten om, og innføringen av, allmenn verneplikt har skapt oppmerksomhet i mediene om kvinner i Forsvaret. En tredje mulig forklaring er at et økt antall kvinner i førstegangstjeneste de siste par årene³³ har ført til at flere ungdommer kjenner kvinner som har gjort tjeneste i Forsvaret og dermed i større grad ser på Forsvaret som et naturlig valg også for kvinner. Økningen blant menn er mer moderat, og det er derfor for tidlig å si om denne er et tilfeldig utslag, eller om allmenn verneplikt for kvinner direkte eller indirekte også gjør flere menn motivert for tjeneste i Forsvaret. Forsvaret gjennomførte rett før og under sesjonsperioden en rekke målrettede tiltak³⁴ for å øke kunnskapen om allmenn verneplikt blant ungdommer født i 1997 og deres foresatte.

Det kan heller ikke utelukkes at økningen i motivasjon skyldes forhold som ikke er knyttet til allmenn verneplikt for kvinner. I løpet av 2014 – som sammenfaller med perioden fra 1996-kullet besvarte sesjon del 1 til 1997-kullet besvarte sesjon del 1 – skjedde det store endringer i den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa, og dette er én faktor som kan påvirke oppslutningen om førstegangstjeneste positivt. Dette kan vi imidlertid ikke vurdere på grunnlag av sesjon del 1, hvor man kun oppgir om man ønsker tjeneste i Forsvaret, og ikke eventuelt hvorfor.

Analysene i denne rapporten viser også at det har vært en økning i antallet ungdommer som oppgir at de trener ofte, og vi vet at fysisk aktive ungdommer i større grad ønsker tjeneste i Forsvaret. Dette *kan* være med på å forklare den økte motivasjonen for 1997-kullet. Imidlertid har vi observert økt fysisk aktivitet over flere år, og i årene før innføringen av allmenn verneplikt observert vi en noe redusert motivasjon.

En annen relevant problemstilling er hvorvidt internasjonale operasjoner er med på å trekke ungdommer til Forsvaret. I analysen av 1995-kullet ble nedtrappingen av Forsvarets tilstedeværelse i Afghanistan nevnt som én av flere mulige årsaker til lavere motivasjon. Fra og med 1996-kullet har det ikke blitt spurt om interesse for internasjonal tjeneste, og det er derfor vanskelig å vurdere om det er færre som ønsker tjeneste i Forsvaret når muligheten til å tjenestegjøre i internasjonale operasjoner er redusert.

³³ Antallet kvinner med fullført førstegangstjeneste økte fra 608 med innrykk i 2011 til 791 med innrykk i 2013, ifølge Forsvaret (2015).

³⁴ Utsendelse av informasjonsbrosjyrer, bruk av sosiale medier og lettere tilgjengelig informasjon på www.forsvaret.no var noen av tiltakene.

Vi har også observert at *andelen som svarte “vet ikke” på spørsmålet om motivasjon for tjeneste i Forsvaret, gikk noe ned fra 1996-kullet til 1997-kullet* (fra 28 % til 24 % for kvinner og fra 26 % til 22 % for menn). Da 1996-kullet besvarte sesjon del 1 i årsskiftet 2013/2014, hadde Stortinget allerede vedtatt at Regjeringen skulle utrede muligheten for allmenn verneplikt for kvinner, men selve vedtaket om verneplikt kom først i oktober 2014. Den høyere andelen usikre *kan* tolkes som at både kvinner og menn var noe usikre på følgene og omfanget av allmenn verneplikt. En undersøkelse fra Forsvarets mediesenter (FMS) i etterkant av sesjon del 1 for 1997-kullet viser at kunnskapsnivået om hva allmenn verneplikt faktisk innebærer, var høyere blant disse ungdommene og deres foresatte enn i befolkningen som helhet.

For øvrig ser vi at *de som er motivert for tjeneste i Forsvaret, stort sett har de samme særtrekkene som i tidligere årskull*. De motiverte trener mer og er i bedre fysisk form enn andre ungdommer, og dette er en statistisk sammenheng som har blitt forsterket i løpet av perioden. Kvinner som ønsker tjeneste i Forsvaret, har dermed mer til felles med menn enn med andre kvinner når det gjelder fysisk aktivitet. Videre har de motiverte ungdommene gode karakterer, og karaktersnittet er stort sett noe høyere enn blant ungdommer ellers.³⁵

I de første årskullene i perioden svarte én av syv kvinner som var motivert for tjeneste i Forsvaret, at de trodde de ikke var egnet til tjeneste i Forsvaret.³⁶ Etter innføringen av et “vet ikke”-alternativ på spørsmålet om egnethet for tjeneste er denne andelen nærmest ubetydelig (mindre enn 1 %), men det er fremdeles mange motiverte kvinner som er usikre på om de ønsker tjeneste i Forsvaret. Det er kun små endringer i interessen for utdanning i Forsvaret i løpet av perioden, men også blant kvinner som er interessert i utdanning i Forsvaret, er det mange som er usikre på om de ønsker tjeneste.

Hvis vi ser på seleksjonen til sesjon del 2, er det *i 1997-kullet 22 % av kvinnene og 27 % av mennene som selekteres direkte*. I tillegg er det henholdsvis 8 % og 22 % som får utsettelse på sesjon del 1. Det er altså en betydelig forskjell mellom kjønnene, men mindre enn hva vi har sett i tidligere år, særlig blant dem med utsettelse. Resultatene kan ses som en konsekvens av at det nå er innført en likebehandling av kvinner og menn i seleksjonen. At det likevel er noen flere menn som selekteres direkte til sesjon del 2, kan forklares med at mennene skårer høyere på mange av de relevante kriteriene som for eksempel motivasjon og fysisk form. At det er flere menn som får *utsettelse*, kan trolig forklares med at det er flere menn med en relevant yrkesfaglig utdanning med fireårig skoleløp.

Videre er det jevnt over noen flere kvinner som selekteres bort av helseårsaker. I og med at sesjon del 1 er basert på egenrapportering, er det usikkert om dette skyldes at kvinnene faktisk har dårligere helse eller om de kun rapporterer helseproblemer i større grad. Imidlertid viser resultater

³⁵ Et lite unntak er kvinner i 1996-kullet, hvor karaktersnittet var høyere blant kvinnene som var usikre på om de ønsket tjeneste i Forsvaret. Andelen usikre var noe høyere dette året, og en mulig forklaring kan være at kvinner med gode karakterer i større grad søker seg til sivil utdanning.

³⁶ Fauske (2011).

fra sesjon del 2 at det også ved legeundersøkelse er en høyere andel kvinner som ikke tilfredsstillende helsekravene til tjeneste.³⁷

I 1997-kullet utgjør kvinnene 44 % av de direktevalgte, men i og med at det er flere menn som får utsettelse, må vi regne med en noe lavere andel valgte i årskullet som helhet. Basert på utviklingen for tidligere årskull anslår vi at rundt 40 % av dem som velges til sesjon del 2 i 1997-kullet, vil være kvinner. Denne andelen har økt for hvert årskull gjennom perioden.

Videre ser vi at det er en høyere andel motiverte blant valgte menn enn blant valgte kvinner, noe som er naturlig i og med at motivasjonen er betydelig høyere blant menn enn blant kvinner generelt, og at motivasjon kun er ett av mange seleksjonskriterier. I 1997-kullet er det 60 % av de valgte kvinnene og 79 % av de valgte mennene som har svart at de ønsker tjeneste i Forsvaret, og det er også over halvparten av de valgte ungdommene som er interessert i utdanning i Forsvaret.

Etter at det ble innført et "vet ikke"-alternativ på spørsmålet om motivasjon, er det svært få umotiverte som blir valgt til sesjon del 2. De valgte består derfor nå i stor grad av ungdommer som enten har sagt at de ønsker tjeneste i Forsvaret, eller som er usikre på om de ønsker tjeneste.

En tidligere analyse av 1995-kullet viste at det er en høyere andel som velges direkte til sesjon del 2 blant motiverte kvinner enn det er blant motiverte menn.³⁸ Imidlertid har vi sett at dette i stor grad utlignes når man regner med dem som velges etter utsettelse på sesjon del 1, og at det ikke er noen systematisk forskjell mellom motiverte kvinner og motiverte menn med hensyn til i hvilken grad de velges. Oppsummert kan vi si at motivasjon har blitt mindre viktig i seleksjonen for kvinner, men samtidig viktigere for menn. Dette skyldes flere faktorer, deriblant likebehandling av kvinner og menn som en følge av innføringen av allmenn verneplikt, og den relativt høye andelen usikre som gjør at umotiverte i større grad velges bort.

Videre viser analysen i denne rapporten at *de valgte har mange av de samme særtrekkene som de motiverte, men i enda sterkere grad*. De valgte trener mer og rapporterer bedre fysisk form enn årskullet som helhet, og det er liten forskjell mellom valgte kvinner og valgte menn. De valgte ungdommene har også i gjennomsnitt bedre skolekarakterer enn øvrige ungdommer, og forskjellen mellom kvinner og menn er også noe mindre blant de valgte. At de valgte ungdommene presterer godt over gjennomsnittet både fysisk og på skolen skyldes både at dette er relevante seleksjonskriterier og at ungdommer som presterer godt i større grad ønsker tjeneste i Forsvaret.

³⁷ Kjøber (2015).

³⁸ Kjøber og Strand (2013).

4.2 Konsekvenser for kvinneandelen i førstegangstjeneste

Vi har i denne rapporten sett at kvinneandelen både blant de motiverte på sesjon del 1 og blant de direktevalgte til sesjon del 2 er høyere i 1997-kullet enn i foregående årskull. Årene med sesjonsplikt for kvinner har imidlertid vist oss at selv om det har vært en kraftig økning i antallet kvinner som har møtt til sesjon del 2, har det kun vært en moderat økning i andelen kvinner i førstegangstjeneste. I en tidligere analyse av seleksjon, frafall og gjennomføring i førstegangstjeneste³⁹, registrerte vi at det var særlig på sesjon del 2 og mellom sesjon del 2 og innrykk at mange kvinner faller fra. Rundt 40 % av kvinnene som har møtt til sesjon del 2, har blitt klassifisert som "ikke frivillig"⁴⁰, selv om mange av dem på sesjon del 1 hadde oppgitt at de ønsket tjeneste i Forsvaret. Videre har det vært rundt 40 % av de kvinnene som på sesjon del 2 hadde akseptert et tilbud om førstegangstjeneste, som har benyttet seg av muligheten til å ombestemme seg før innrykk.⁴¹ Analysen viste at kvinner som på sesjon del 1 hadde oppgitt at de ikke ønsket tjeneste, men som aksepterte tilbud om tjeneste på sesjon del 2, hadde en høyere sannsynlighet for frafall frem til innrykk. Menn som hadde rapportert lavere motivasjon på sesjon del 1 eller 2 hadde økt sannsynlighet for frafall både før og etter innrykk.⁴²

I analysen av seleksjon, gjennomføring og frafall i førstegangstjeneste, beregnet vi antall sesjonspliktige, tilhørende kvinneandel og frafall på ulike stadier i sesjons- og tjenesteløpet ved hjelp av data fra Forsvarets vernepliktregister.⁴³ Basert på et nytt uttrekk har vi beregnet oppdaterte kvinneandeler for de ulike årskullene på sesjon del 2, ved innrykk og ved fullført førstegangstjeneste per 16. november 2015.⁴⁴ Kvinneandelen fra sesjon del 1 frem til og med fullført førstegangstjeneste for 1995-kullet, til og med innrykk for 1996-kullet og til og med seleksjon til sesjon del 2 for 1997-kullet er illustrert i figur 4.1.

³⁹ Kjøber (2015).

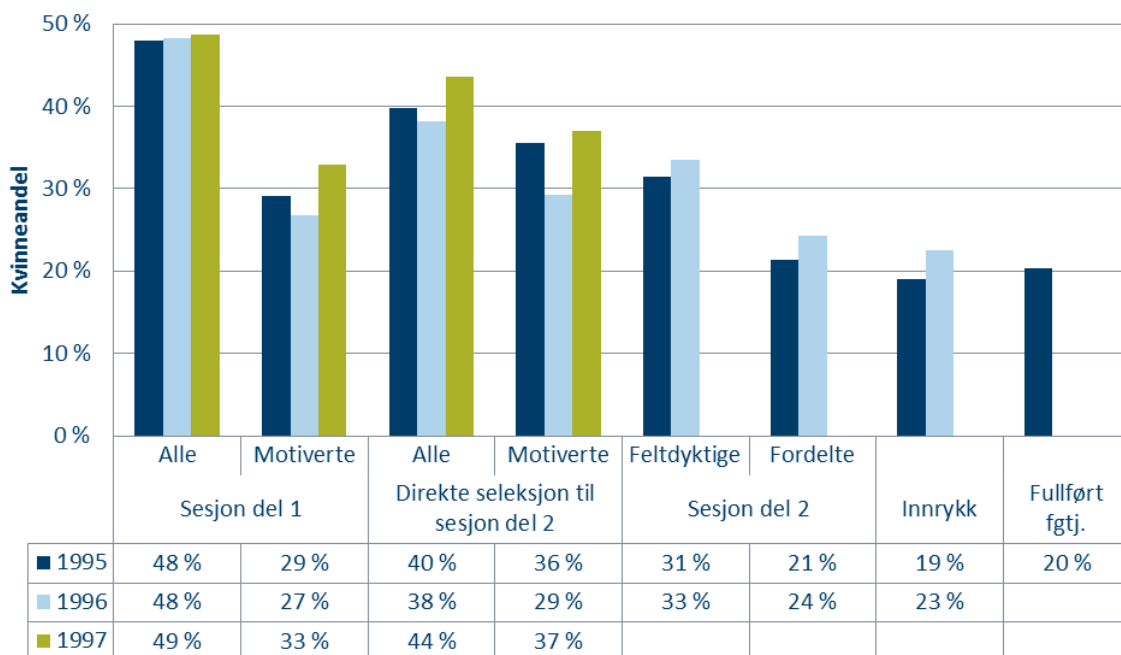
⁴⁰ Dette betyr at de er tjenestedyktige, men at de ikke ønsker tjeneste i Forsvaret.

⁴¹ Kvinner med sesjonsplikt har inntil nå hatt muligheten til å trekke seg fra tjeneste frem til 30 dager etter innrykk.

⁴² At høy motivasjon ga lavere frafall, var én av flere hypoteser som ble testet, men motivasjon var den faktoren med den sterkeste statistiske sammenhengen.

⁴³ Kjøber (2015).

⁴⁴ Det er så langt for få i 1997-kullet som har vært på sesjon del 2, og for få i 1996-kullet som har vært i tjeneste, til at det er relevant å beregne disse andelene.

Figur 4.1 Kvinneandel i ulike ledd i sesjons- og tjenesteløpet, fordelt på årskull. Basert på et uttrekk per 16. november 2015.

Vi gjør følgende observasjoner:

- Kvinner utgjør litt under halvparten av alle som besvarer sesjon del 1, og i 1997-kullet rundt en tredel av dem som oppgir at de ønsker tjeneste i Forsvaret, jf. figur 2.3.
- I 1997-kullet er kvinneandelen 44 % blant de direktevalgte⁴⁵, mens 37 % av dem som er valgte og motiverte er kvinner. Disse andelenene er litt høyere enn for 1995-kullet og vesentlig høyere enn for 1996-kullet, der de usikre kvinnene utgjorde en noe høyere andel.
- Hvis vi ser på resultatene fra sesjon del 2 for 1995- og 1996-kullet, ser vi at kvinnene utgjør i overkant av 30 prosent av de feltdyktige kandidatene. At kvinneandelen er betydelig lavere enn blant de direktevalgte, skyldes først og fremst at vi her ser på alle som har vært til sesjon del 2 i årskullet, og at det er langt flere menn som selekteres til sesjon del 2 etter utsettelse.⁴⁶
- Kvinneandelen blant de fordelte kandidatene faller med 9–10 prosentpoeng sammenlignet med de feltdyktige, og dette skyldes først og fremst at det er mange kvinner som ikke ønsker tjeneste.

⁴⁵ For å kunne sammenligne de ulike årskullene med hverandre, har vi kun sett på de direktevalgte. Kvinneandelen er lavere blant dem som selekteres etter utsettelse, jf. figur 3.3.

⁴⁶ Merk at mens andelen for sesjon del 1 og seleksjon til sesjon del 2 gjelder ved første gangs gjennomføring av sesjon del 2, er andelen på sesjon del 2, ved innrykk og i førstegangstjeneste beregnet med utgangspunkt i alle i det aktuelle årskullet som er registrert på den aktuelle datoen. Fordi det er flere menn som gjennomfører sesjon og førstegangstjeneste etter utsettelse, vil kvinneandelen være lavere hvis analysen gjentas på et senere tidspunkt. Den vil falle mer for 1996-kullet enn for 1995-kullet og mer ved fullført førstegangstjeneste enn på sesjon. Figur 4.1 kan derfor gi et noe fortegnert bilde av utviklingen, hvis man ikke tar hensyn til disse forutsetningene.

- Kvinneandelen ved innrykk er noe lavere enn blant de fordelte. Vi vet at mange kvinner trekker seg fra tjeneste i Forsvaret før innrykk. At kvinneandelen ikke faller mer, skyldes blant annet at mange kvinner som ikke ble fordelt til tjeneste i Forsvaret, får opptak til befalsskoleutdanning, lærlingeplass i Forsvaret eller lignende. Merk at for 1996-kullet gjelder denne andelen kun sommer/høst-kontingenten i 2015, og kvinneandelen må antas å være lavere i kommende kontingenter.
- Blant dem med fullført førstegangstjeneste i 1995-kullet er kvinneandelen så langt 20 %. Tidligere analyser viser at det ikke er noen vesentlig forskjell i frafallsraten i førstegangstjeneste mellom kvinner og menn. Merk at dette kun er sommer/høst-kontingenten i 2014, og kvinneandelen må antas å være lavere i kommende kontingenter.

Hva kan disse resultatene fortelle oss om kvinneandelen i førstegangstjeneste i årene fremover? Vi må kunne forvente oss en viss økning i kvinneandelen fra og med 1997-kullet, særlig av to grunner. For det første har vi observert en høyere andel kvinner blant de motiverte og blant dem som selekteres til sesjon del 2. For det andre, og langt viktigere, har ikke de vernepliktige kvinnene mulighet til å si nei til tjeneste i Forsvaret. Selv om motivasjon er en viktig faktor i fordelingen til tjeneste for både kvinner og menn, er det ikke et avgjørende kriterium slik det har vært for kvinner født 1996 eller tidligere.

Selv om en tredel av de motiverte i 1997-kullet er kvinner, vil ikke kvinneandelen nødvendigvis bli like høy i førstegangstjenesten, og det kan være mange ulike faktorer som spiller inn. Kvinner tar i større grad høyere utdanning, og tidligere analyser har vist at kvinner ombestemmer seg i større grad mellom sesjon del 1 og sesjon del 2. Kvinner oppnår også i gjennomsnitt en langt lavere skår på de fysiske testene, og det vil derfor være langt flere kvinner som ikke tilfredsstillende de fysiske kravene for tjeneste i Forsvaret.⁴⁷ Dette vil også redusere kvinners valgmuligheter for *type* tjeneste, noe som igjen kan redusere motivasjonen. Analysen av frafall i førstegangstjeneste viste også at høyere motivasjon gir lavere frafall, også blant vernepliktige menn. Vi må derfor kunne anta at det samme vil gjelde for vernepliktige kvinner, og i og med at motivasjonen er lavere blant kvinner, *kan* det bety høyere frafall enn blant menn. Videre kan det også være andre mekanismer som gjør at kvinner faller fra i større grad.

I de nærmeste årene vil årskull uten verneplikt for kvinner fortsatt utgjøre en betydelig del av dem som gjennomfører førstegangstjeneste. Det vil derfor ta flere år før vi ser den fulle effekten av allmenn verneplikt for kvinner. Ved å følge med på kvinneandelen for de ulike årskullene, vil vi imidlertid kunne få en indikasjon på den fremtidige utviklingen.

4.3 Videre arbeid

En naturlig fortsettelse av dette arbeidet vil være å se på hvordan kvinneandelen på sesjon del 2, blant fordelte og i førstegangstjeneste utvikler seg som en følge av innføringen av allmenn verneplikt. Normalperioden for sesjon del 2 for 1997-kullet – altså for dem som ikke har

⁴⁷ En revidert fysisk testordning for Forsvaret, deriblant sesjon, er for tiden under uttesting. For detaljer, se Forsvarets høyskole (2014).

utsettelse på sesjon del 1 – vil være skoleåret 2015/2016. De første vernepliktige fra 1997-kullet vil starte sin førstegangstjeneste sommeren 2016 og fullføre tjenesten i 2017. Særlig interessant vil det være å se om frafallet på sesjon del 2 og frem til innrykk vil reduseres, og om årsakene til frafall endres.

Vi har i en tidligere rapport sett på sammenhenger mellom resultater fra sesjon del 1 og 2 på den ene siden og frafall i førstegangstjenesten på den andre siden.⁴⁸ Forskning på årskull gjennomfører nå en omfattende spørreundersøkelse blant vernepliktige i Brigade Nord,⁴⁹ og ved å knytte data for gjennomføring og frafall til funn i denne undersøkelsen, vil vi kunne si noe mer om *årsaker* til frafall og motivasjon.

En annen relevant problemstilling ved innføringen av allmenn verneplikt for kvinner er i hvilken grad fysiske krav og andre krav til ulike typer tjeneste i Forsvaret legger begrensninger på kvinners valgmulighet. Dette kan undersøkes nærmere ved å koble de ulike kravene som finnes direkte opp mot resultatene som er oppnådd på sesjon.

Vi ønsker også å studere i hvilken grad man kan forutsi prestasjon i tjenesten, og om man kan si noe om hvem som rekrutteres til videre tjeneste i Forsvaret. Dette kan gjøres ved å knytte sesjonsdata til ulike testresultater i løpet av tjenesten, og til data om rekruttering og verving etter fullført førstegangstjeneste. Dette kan hjelpe Forsvaret til å velge de beste og mest motiverte kandidatene ikke bare for førstegangstjeneste, men også for en videre karriere i Forsvaret.

⁴⁸ Kjøber (2015).

⁴⁹ Steder et al. (2016).

Referanser

Diamond, D., Kimmel, M. S. og Schroeder, K. (2000), «*What's This About a Few Good Men?*»: *Negotiating Gender in Military Education*. i Lesko, N. (red.), *Masculinities at School. Research on Men and Masculinities* (Vol. 11, s. 231–249). Sage Publications, Inc.

Ekspertgruppen for forsvaret av Norge (2015), *Et felles løft*, <http://forsvaretavnorge.-regjeringen.no>.

Fauske, M. F. (2011), “*Jeg vil inn i Forsvaret – hvem er jeg?*” – en kvantitativ studie, FFI-rapport 2011/01204.

Fauske, M. F. (2012), *Analyse av data fra Sesjon del 1 i 2011*, FFI-rapport 2012/00706.

Forsvaret (2014), *Evaluering av sesjonsordningen 2014*.

Forsvaret (2015), *Tall og statistikk*, <http://forsvaret.no/fakta/tall-og-statisitikk>, besøkt 16. november 2015.

Forsvarets høgskole (2014), *Innstilling – Revidert fysisk testordning for Forsvaret*, desember 2014.

Forsvarsdepartementet (2007), *Økt rekruttering av kvinner til Forsvaret*, Stortingsmelding nr. 36 (2006–2007).

Forsvarsdepartementet (2008), *Om lov om endringer i lov 17. juli 1953 nr. 29 om verneplikt (videreutvikling av sesjonsordningen og innføring av sesjonsplikt for kvinner)*, Ot.prp. nr. 41 (2008–2009).

Forsvarsdepartementet (2013), *Kompetanse for en ny tid*, Melding til Stortinget 14 (2012–2013).

Forsvarsdepartementet (2014), *Endringer i vernepliktsloven og heimevernloven (allmenn verneplikt – verneplikt for kvinner)*, Prop. 122 L (2013–2014).

Forsvarssjefen (2015), *Et forsvar i endring*, Forsvarssjefens fagmilitære råd (2014–2015).

Kjøber, P. K. og Strand K. R. (2013), *Første møte med Forsvaret – en kvantitativ analyse av data fra sesjon i 2012*, FFI-rapport 2013/01850.

Kjøber, P. K. (2015), *Velger Forsvaret de rette ungdommene? – analyse av seleksjon, gjennomføring og frafall i førstegangstjeneste 2010–2014*, FFI-rapport 2014/02174.

Steder, F. B., Hellum, N. og Skutlaberg, K. (2009), *Forskning på årskull fra sesjon og framover – kjønn, ledelse og rekruttering til Forsvaret*, FFI-rapport 2009/01335.

Steder, F. B. og Fauske, M. F. (2012), *Tiltak for å øke kvinneandelen i Forsvaret*, FFI-rapport 2012/00903.

Steder, F. B. (red.) (2013), *Militære kvinner – Forsvarets akilleshæl?* Abstrakt forlag AS.

Steder, F. B., Hanson, T. og Hellum, N. (2016), *Hva motiverer til tjeneste i Forsvaret? – en longitudinell studie blant soldater inne til førstegangstjeneste*, FFI-rapport (under utgivelse).

Vernepliktsutvalget (2015), *En fremtidig vernepliktsordning*, Anbefaling fra Vernepliktsutvalget 2015, www.vernepliktsutvalget.no.